
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Moreno Tura, Anna; Eggers, Julia, dir. Traducció comentada de quatre capítols del llibre "Guten Morgen, Namibia!" de l'autora Erika von Wietersheim. 2021. (1202 Grau en Traducció i Interpretació 1203 Grau en Traducció i Interpretació 1204 Grau en Traducció i Interpretació 822 Grau en Traducció i Interpretació)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/249168>

under the terms of the license

FACULTAT DE TRADUCCIÓ I D'INTERPRETACIÓ

GRAU DE TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ

TREBALL DE FI DE GRAU
Curs 2020-2021

Traducció comentada de quatre capítols del llibre
***Guten Morgen, Namibia!* de l'autora Erika von Wietersheim.**

Anna Moreno Tura
1459430

TUTORA
JULIA EGGERS

Barcelona, 2 de juny de 2021

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Dades del TFG

Títol: Traducció comentada de quatre capítols del llibre *Guten Morgen, Namibia!* de l'autora Erika von Wietersheim

Autora: Anna Moreno Tura

Tutora: Julia Eggers

Centre: Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona

Estudis: Grau de Traducció i Interpretació

Curs acadèmic: 2020-2021

Paraules clau

Namíbia, traducció literària, traducció comentada, alemany, català, biografia

Resum del TFG

Aquest Treball de Final de Grau consisteix en una traducció comentada de quatre capítols del llibre *Guten Morgen, Namibia!* de l'autora namibiana d'origen alemany i sud-africà, Erika von Wietersheim. El llibre és una autobiografia que relata la situació política de Namíbia entre 1976 i 1990 a través de les vivències i experiències de l'autora. El treball inclou una part d'informació prèvia sobre les relacions entre Namíbia i Alemanya i la introducció de l'alemany al país a través del colonialisme, així com una explicació del context històric i polític del període en el qual se situa l'acció del llibre. A part de la traducció de quatre capítols i una part del glossari, el treball també inclou un comentari del procés de traducció que s'enfoca en quatre temes principals: la traducció de termes racials, el tractament de l'anglès i l'afrikaans al text original i la traducció, la traducció de termes especialitzats de la història de Namíbia i l'ús de les cometes en alemany i en català.

Avís legal

© Anna Moreno Tura, Barcelona, 2021. Tots els drets reservats.

Cap contingut d'aquest treball pot ser objecte de reproducció, comunicació pública, difusió i/o transformació, de forma parcial o total, sense el permís o l'autorització del seu autor/de la seva autora.

Datos del TFG

Título: Traducción comentada de cuatro capítulos del libro *Guten Morgen, Namibia!* de la autora Erika von Wietersheim

Autora: Anna Moreno Tura

Tutora: Julia Eggers

Centro: Facultad de Traducción e Interpretación de la Universidad Autónoma de Barcelona

Estudios: Grado de Traducción e Interpretación

Curso académico: 2020-2021

Palabras clave

Namibia, traducción literaria, traducción comentada, alemán, catalán, biografía

Resumen del TFG

Este Trabajo de Fin de Grado consiste en una traducción comentada de cuatro capítulos del libro *Guten Morgen, Namibia!* de la autora namibiana de origen alemán y sudafricano, Erika von Wietersheim. El libro es una autobiografía que relata la situación política de Namibia entre 1976 y 1990 a través de las vivencias y experiencias de la autora. El trabajo incluye una parte de información previa sobre las relaciones entre Namibia y Alemania, la introducción del alemán al país a través del colonialismo así como una explicación del contexto histórico y político del periodo en el que se sitúa la acción del libro. Además de la traducción de cuatro capítulos y una parte del glosario, también incluye un comentario del proceso de traducción que se enfoca en cuatro temas principales: la traducción de términos raciales, el uso del inglés y el afrikáans en el texto original y la traducción, la traducción de términos especializados de la historia de Namibia y el uso de las comillas en alemán y catalán.

Aviso legal

© Anna Moreno Tura, Barcelona, 2021. Todos los derechos reservados.

Ningún contenido de este trabajo puede ser objeto de reproducción, comunicación pública, difusión y/o transformación, de forma parcial o total, sin el permiso o la autorización de su autor/a.

Information of the Final Thesis

Title: Commented Translation of four chapters of the book *Guten Morgen, Namibia!* by the author Erika von Wietersheim

Author: Anna Moreno Tura

Tutor: Julia Eggers

Centre: Faculty of Translation and Interpretation of the Autonomous University of Barcelona

Studies: Bachelor's Degree in Translation and Interpretation

Academic year: 2020-2021

Key words

Namibia, literary translation, commented translation, German, Catalan, biography

Abstract

This thesis consists of a commented translation of four chapters of the book *Guten Morgen, Namibia!* by the Namibian author of German and South African descent Erika von Wietersheim. This is an autobiographical book that recounts the political situation in Namibia between 1976 and 1990 through the author's experiences. The work includes background information on the political relations between Namibia and Germany, the introduction of German in Namibia through colonialism, as well as an explanation of the historical and political context of the period in which the book is set. Besides the translation of four chapters and a part of the glossary, it also includes a commentary on the translation process that focuses on four main issues: the translation of racial terms, the use of English and Afrikaans in the original text and the translation, the translation of specialized terms from Namibian history, and the use of quotation marks in German and Catalan.

Legal notice

© Anna Moreno Tura, Barcelona, 2021. All rights reserved.

None of the content of this academic work may be reproduced, distributed, broadcasted and/or transformed, either in whole or in part, without the express permission or authorization of the author.

Índex

1. Introducció	6
1.1. Motivació i objectius	6
1.2. Metodologia	7
2. Característiques generals de <i>Guten Morgen Namíbia!</i>	10
2.1. Biografia de l'autora	10
2.2. Resum de Guten Morgen, Namibia!	11
3. Marc teòric	12
3.1. Història de Namíbia	12
3.1.1. La colonització alemanya	12
3.1.2. Relacions Namíbia i Sud-àfrica i la independència de Namíbia	13
3.2. L'alemany a Namíbia	15
4. Traducció	17
4.1. Neuanfang (1976-1978)	17
4.2. Fortschritte und Rückschläge	20
4.3. «Es ist okay, Mevrouw»	23
4.4. Guten Morgen, Namibia!	26
4.5. Glossari	29
5. Comentari	32
5.1. Traducció de termes racials	32
5.2. Tractament de l'anglès i l'afrikaans	34
5.3. Traducció de termes especialitzats de la història de Namíbia.	35
5.4. Ús de les cometes	38
6. Conclusions	41
7. Bibliografia	43
7.1. Bibliografia citada	43
7.2. Bibliografia consultada	45
8. Annexos	48
8.1. Neuanfang (1976-1978)	48
8.2. Fortschritte und Rückschläge	53
8.3. «Es ist okay, Mevrouw»	57
8.4. Guten Morgen, Namibia!	61
8.5. Glossar	64

1. Introducció

1.1. Motivació i objectius

El treball consisteix en la traducció de quatre capítols i el glossari pertinent de l'alemany al català del llibre *Guten Morgen, Namibia!: Eine Farm, eine Schule und unser Weg von der Apartheid zur Unabhängigkeit*, escrit per l'autora namibiana-alemanya Erika von Wietersheim. Una obra que no ha estat traduïda a cap altra llengua, abans de l'entrega d'aquest treball.

Durant el plantejament del treball es van tenir en compte diverses opcions de llibres per a traduir, però tots els llibres que em van venir a la ment ja estaven traduïts al català. És per aquesta raó que vaig plantejar allunyar-me de la literatura alemanya, obrir els meus horitzons i aprendre més sobre altres cultures que van lligades a aquesta llengua, ja que durant l'ensenyament de l'alemany com a llengua C a la universitat, el focus es posa en Alemanya i no hi ha gaire temps per a veure altres països o cultures que hi estiguin relacionades. Em va semblar interessant la quantitat de literatura en alemany que es produïa a Namíbia i després de molt pensar, em vaig decidir per l'autobiografia d'Erika von Wietersheim.

Un aspecte molt lligat a la traducció és el procés d'aprenentatge que acompanya el text original. Un aspecte, que moltes vegades pot ser fins i tot més enriquidor que la traducció del text en si. És per aquesta raó que la principal motivació a l'hora de fer aquest treball ha sigut descobrir una cultura i un país tan nou per a mi com Namíbia. També m'ha deixat entreveure la política del país i les relacions amb els països veïns, temes que a mi sempre m'han interessat. Per una altra banda, aquest treball també m'ha ajudat, tot i que no era la intenció principal, a conèixer més la història d'Alemanya i el seu passat colonial.

Els meus objectius en aquest treball han sigut, en primer lloc, la producció d'una traducció de qualitat i, en segon lloc, fer un tastet més real del que podria ser la traducció professional. La lectura del llibre d'Erika von Wietersheim va ser la primera presa de contacte que vaig tenir amb Namíbia i crec que això també m'ha permès tenir un apropament més real al que podria ser un encàrrec de traducció, que no hauria pogut tenir a l'hora de triar un tema que ja conegués més. També m'ha permès posar en pràctica totes les eines de recerca que he anat recopilant al llarg de la meva formació com a traductora, ja que, com es comentarà més endavant, una de les dificultats més grans d'aquesta traducció ha sigut la recerca d'informació i també aplicar conceptes i teories que no havia tingut l'oportunitat de practicar durant el grau de traducció.

1.2. Metodologia

A continuació es farà una explicació de la metodologia que s'ha seguit per a l'elaboració de la traducció.

El primer pas va ser fer una lectura inicial de la novel·la. D'aquesta manera es va poder tenir una primera presa de contacte amb el text, la història del país i l'autora, i es va poder fer una tria inicial dels capítols a traduir. Després de molta consideració, es van escollir aquests quatre: «Neuanfang (1976-1978)», «Fortschritte und Rückschläge», «"Es ist okay, Mevrouw"» i «Guten Morgen, Namibia!». «Neuanfang (1976-1978)» es va escollir per ser la introducció del llibre. Allà s'hi introdueixen els personatges principals i la granja, on l'autora es muda amb el seu marit l'any 1976. A més a més es poden començar a intuir les tensions que entre Erika i els sogres que s'aniran incrementant a mesura que avanci el llibre. En segon lloc, es va escollir «Fortschritte und Rückschläge». En aquest capítol l'acció se situa a setembre de 1977 any en què s'aboleix l'*apartheid* a Namíbia, això, tot i ser una bona notícia, comporta una escalada de la violència al país. Steve Biko, activista, és assassinat aquell mateix mes i al cap de vuit mesos Sud-àfrica ataca un camp de la SWAPO (*South West Africa People's Organisation*) a Angola. El tercer capítol, «"Es ist okay, Mevrouw"», temporalment, se situa uns anys més tard, a la dècada de 1980, quan Erika ja ha fundat l'escola a la granja. A través del pla d'estudis fa una curta mirada al passat colonial d'alemanya i descobreix els horrors de la guerra colonial. L'últim capítol que es va escollir va ser: «Guten Morgen, Namibia!». Aquest capítol tanca tant la part política com personal del llibre. L'autora fa un relat ple d'emoció dels fets històrics que es va dur a terme a l'Independence Stadion a Windhoek el dia 21 de març de 1990 per a celebrar la independència de Namíbia.

Després d'això, es va fer la traducció. Les dificultats principals que es van trobar durant el procés de traducció no van ser en l'àmbit lingüístic, com es podria pensar *a priori*. Va ser la poca informació de la cultura i del país d'origen. Es va suposar que això era, per una banda, a causa de la gran distància, no només geogràfica sinó també cultural que hi ha entre Namíbia i Catalunya. És per aquesta raó que es va tenir com a regla d'or en aquest treball el manteniment de la funció referencial, atès que no hi ha traduccions gaire establertes en català dels termes referents a aquest tema, i, fins i tot, en cap altre idioma fora de l'anglès o l'alemany. Això es va poder fer gràcies a la decisió de mantenir els estrangerismes en les llengües originals, ja fossin anglès o afrikaans o bé llengües autòctones com nama, herero, etc. D'aquesta manera, si el lector volgués trobar els termes, ho podria fer fàcilment. A part d'això, hi va haver dues altres raons que van portar a fer aquesta decisió. La primera va ser la diversitat cultural de Namíbia. La seva demografia està formada de

diversos grups ètnics d'ascendència africana i, a través del colonialisme, també d'ascendència europea. A més, tot i que la llengua oficial és l'anglès, hi ha un gran ús de llengües minoritàries, siguin d'origen africà o europeu. Deixar els termes en l'idioma original va ser també una manera de denotar aquesta diversitat. En segon lloc, l'autora del llibre va afegir un glossari al final del llibre amb seixanta entrades on s'expliquen molts d'aquests termes, tant estrangerismes com també termes més especialitzats de la història del país. Així que el fet de deixar els estrangerismes en la llengua original va aconseguir també que el lector tingués la possibilitat de buscar els termes al glossari d'una manera ràpida, tot i que aquesta decisió, en un encàrrec real no la faria el traductor, sinó l'editor. A l'apartat de traducció del treball es va afegir, també, una traducció dels termes del glossari que es mencionen en els textos dels quatre capítols seleccionats. Tant al text original com a la traducció, aquests termes es marcaven amb un asterisc al final de paraula la primera vegada que es mencionaven. Després de la primera vegada, l'asterisc ja es deixava d'utilitzar. És per aquesta raó que no hi ha una correlació numèrica entre els termes que s'han escrit amb asterisc al text i les entrades que s'han traduït del glossari. Per una altra banda, encara que els termes es mantinguessin en la llengua original, justament pel fet de ser estrangerismes es van marcar amb cursiva, per a seguir la normativa del català.¹ Això va passar amb termes com *oubaas i oumissies*, *mevrouw* i *Black Consciousness Movement*. Aquest procés de traducció em va servir per a fer un petit tastet d'un cas de traducció que és el pa de cada dia dels traductors: traduir un text, el tema del qual no se'n coneix res prèviament.

Després de la traducció, es va indagar més en la història del país i de l'autora. Aquest procés es podria haver dut a terme a la inversa i primer fer una recerca teòrica i després d'això, la traducció. Tanmateix, com que és un tema del qual la informació és escassa i dispersa, es va decidir primer fer la traducció i després fer una recerca dels temes específics que s'havien tractat a la novel·la: la relació entre Namíbia i Sud-àfrica durant la segona part del segle XX i les restes del colonialisme alemany al país. Això també va servir per a repassar els termes i les traduccions que ja s'havien fet. Respecte a l'autora, no es va poder trobar gaire informació ni per internet ni en les biblioteques convencionals. Es van trobar algunes dades a pàgines web molt específiques, però la informació biogràfica es va extreure, sobretot, del llibre.

Quan ja es tenia tota la informació i la traducció estava acabada, es va procedir a fer el comentari de la traducció. En aquell moment es van triar els quatre temes que es van considerar més interessants i els que havien portat més dificultat a l'hora de traduir: la traducció de termes racials,

¹ Vegeu: Manual d'estil de l'Institut d'estudis catalans, 2009: 104

el tractament de l'anglès i l'afrikaans dins del llibre, la traducció de termes especialitzats de la història de Namíbia i l'ús de les cometes. Això no vol dir que durant el procés de traducció no es trobessin problemes d'altres tipus, sinó que es van escollir aquests temes perquè eren els més representatius. Altres problemes que es van trobar i que m'hauria agradat tractar al treball van ser la diferència entre l'ús de les comes en català i en alemany, l'ús dels pronoms possessius i la traducció de construccions de participi, però es van descartar per qüestions d'extensió del treball. Pel que fa als temes comentats, els primers es van triar per la seva rellevància amb els temes que es tracten als capítols traduïts. L'últim tema es va escollir a causa dels canvis tan dràstics pel que fa a normativa que es van trobar durant el procés de traducció. Aquest comentari, igual que el procés de recerca d'informació, no va ser només una activitat passiva d'explicació de la traducció sinó que va ser activa, és a dir, mentre es feia el comentari es va buscar més informació sobre el tema que s'estava tractant i es va canviar la traducció a mesura que es trobava informació nova. Això va passar, sobretot, durant la redacció de l'ús de les cometes en alemany. Aquesta va ser una bona manera d'assegurar que la traducció estava ben feta i de trobar petits errors i arreglar-los abans de l'entrega.

Un cop ja es va tenir feta la traducció, la redacció del marc teòric i els comentaris, es va procedir a fer una revisió completa de la traducció. Primer, es va fer una lectura simultània amb el text original, per a assegurar que s'havia mantingut la fidelitat del text original i no hi havia errors de terminologia ni fraseologia i llavors, es va passar a fer una lectura de la traducció per a assegurar la fluïdesa en català i la naturalitat.

També m'agradaria comentar que com que l'alemany no és un idioma oficial a Namíbia, tot i ser parlat per uns 30 000 namibians com a llengua materna i molts més com a segona o tercera, no s'han trobat una feina gaire extensa de divulgació en alemany ni una acadèmia de la llengua per part dels parlants d'alemany a Namíbia. És per aquesta raó que davant d'un dubte lingüístic o d'ortotipografia, s'ha consultat el diccionari alemany *Duden*. Per fer aquesta decisió també s'ha tingut en compte el fet que l'autora, a part de viure a Namíbia, té una mare alemanya i ha viscut part de la seva vida a Alemanya.

2. Característiques generals de *Guten Morgen Namíbia!*

2.1. Biografia de l'autora

Erika von Wietersheim, nascuda amb el nom d'Erika Falk, és autora, periodista i grangera. De pare alemany i mare sud-africana, va néixer el 1952 a Lüderitzbucht, Namíbia. Va passar la seva infància i adolescència entre Àfrica i Europa, però finalment va establir la seva residència permanent a Àfrica. Va estudiar filologia alemanya, antropologia social i matemàtiques a la Universitat de Ciutat del Cap, a Sud-àfrica.²

L'any 1976 es va casar amb Anton von Wietersheim, de qui ara s'ha separat. Els dos van viure durant els vint anys de matrimoni a Farm Gras, una granja de l'era colonial alemanya que havien adquirit de la família d'Anton. Allà es van encarregar de la granja i els seus treballadors i a partir de la dècada de 1980 van decidir crear-hi una escola per a alfabetitzar als fills i filles dels seus treballadors i, més tard, els dels treballadors de granges properes. Aquesta escola va ser tancada pel govern de Namíbia l'any 1999 quan ja hi havia prou escoles al país per a tots els nens. Actualment viu a Windhoek, la capital de Namíbia.

Erika ha dut a terme una gran labor d'activisme durant la seva vida, cosa que li ha permès conèixer figures polítiques de gran importància i donar una visió personal i única als llibres que ha escrit. Ha publicat un total de dotze llibres, entre ells: *This land is my land! Motions and emotions around land reform in Namibia*; *Nur 24 Zeilen: Eine wahre Geschichte über den Krieg, die Liebe und den langen Weg zurück nach Afrika*; *Die Verfassung der Republik Namibia* i *Guten Morgen, Namibia!: Eine Farm, eine Schule und unser Weg von der Apartheid zur Unabhängigkeit*. Tots ells giren sobre un eix comú: Namíbia i la seva història.

² Vegeu: Namibiana Buchdepot: Erika von Wietersheim

2.2. Resum de Guten Morgen, Namibia!

Aquest treball se centra en l'últim llibre de l'autora: *Guten Morgen, Namibia!: Eine Farm, eine Schule und unser Weg von der Apartheid zur Unabhängigkeit* (Bon dia Namíbia: una granja, una escola i el nostre camí des de l'apartheid a la independència). Un llibre autobiogràfic escrit en alemany que parla de la vida de l'autora d'ençà que va començar a viure a Farm Gras amb el seu marit el 1976, fins a 1990, l'any que Namíbia s'independitza de Sud-àfrica.

Els temes principals de la novel·la són la desigualtat entre ètnies que es vivia a Namíbia, l'acceptació del passat colonial d'Alemanya i la comprensió de les ramificacions que això encara tenia a finals del segle XX i les dificultats de la vida a la granja.

Al llibre es parla de forma paral·lela de la política del país i de les vivències i pensaments de l'autora. Però aquestes dues línies argumentals no avancen sense tocar-se, sinó que hi ha una fusió de les dues en diversos moments del llibre. La política l'afecta directament a ella, la seva gestió de la granja i les relacions amb els treballadors. Per una altra banda, ella i la seva família acaben, d'alguna manera, interferint també en la política del país. Ella i el seu marit, expressen les seves idees polítiques des del principi del llibre en forma de diàlegs i a mesura que avança el llibre, s'endinsen cada vegada més en la política: l'any 1985 es reuneixen amb Hendrik Witbooi, un dels líders del partit polític SWAPO, i Anton es converteix en el ministre d'agricultura de la República de Namíbia després de la independència del país. Al llibre som testimonis també de la seva evolució personal, des de la noia de vint-i-tres anys que es muda a la granja dels seus sogres, on està a mercè del seu judici i les seves regles, a la dona de trenta-set anys que porta una granja amb l'ajuda del seu marit mentre cuida dels seus quatre fills i dirigeix una escola.

3. Marc teòric

3.1. Història de Namíbia

3.1.1. La colonització alemanya

La història colonial de l'imperi alemany va començar pels voltants de 1880 i acabà l'any 1915. Quatre anys abans de la derrota d'Alemanya a la Primera Guerra Mundial, Sud-àfrica va ocupar, sota les ordres britàniques, l'Àfrica Sud-occidental Alemanya i la va mantenir sota el seu poder militar fins a la celebració del Tractat de Versalles, l'any 1919 quan ja es van retirar oficialment totes les colònies a Alemanya.³ Abans d'això l'imperi alemany va arribar a tenir diverses colònies a Àfrica, Oceania i Àsia.

Namíbia va ser la primera colònia alemanya a Àfrica. En aquells temps, els alemanys la van anomenar Àfrica del Sud-oest. Namíbia va passar a ser una colònia alemanya l'any 1884. Pocs anys abans de la colonització hi van arribar comerciants com Adolf Lüderitz, qui va fundar la ciutat de Lüderitz on neix l'autora del llibre. L'imperi alemany no va ser el primer país a colonitzar Namíbia, abans també hi havia hagut els neerlandesos i els anglesos, però en aquest treball no s'aprofundirà més en aquesta part del passat. Al principi de la colonització alemanya es va posar el focus al centre i sud del país on es van posar en el punt de mira, sobretot, els grups ètnics nama i ovaherero (també anomenats herero), que es van rebel·lar contra aquest nou poder colonial en diverses ocasions. Kaptein Hendrik Witbooi va ser el símbol principal de la resistència durant aquests primers deu anys.⁴

A partir de 1903, les rebel·lions van anar a més i els nama i els herero van començar a usar mètodes més violents en contra del poder colonial i a atacar granges remotes on van matar uns seixanta grangers alemanys. Com a contrapartida, els alemanys van portar més reforços, de tropes i d'armament, i l'11 d'agost de 1904, van guanyar la guerra a la batalla d'Ohamakari (Waterberg), on van morir set mil persones d'ètnia herero. Després de la batalla es van empresonar els herero que van sobreviure i se'ls va privar de menjar i aigua. A aquests presoners no se'ls va tractar com a presoners de guerra com manaven ja els tractats internacionals, sinó que durant aquest període de temps, també es van construir diversos camps de concentració on es van empresonar a persones exclusivament per la seva suposada identitat. L'octubre de 1904 el general Lothar von Throta va proclamar una ordre d'extermini on determinava que els herero ja no eren subjectes imperials i

³ Vegeu: Fondo Internacional de ayuda y defensa para África Meridional, 1980: 10-11

⁴ Vegeu: Kößler, 2015: 13-17

manava a exterminar qualsevol herero dins de les fronteres alemanyes. Els nama van continuar lluitant i la guerra va durar fins a 1909. Més tard les Nacions Unides van proclamar aquests fets com a genocidi,⁵ el primer genocidi del segle XX.

Quan es van tancar els camps de concentració l'any 1908, els supervivents es van veure subjectes a mesures com les expropiacions de terres, la deportació i els treballs forçats, entre d'altres. Així i tot, el patiment no es va acabar per als supervivents, atès que es van imposar lleis que minvaven, cada vegada més, la seva autonomia personal i els feien dependents de la població blanca com la prohibició que tinguessin bestiar, lleis que prohibien no treballar, etc. fet que els lligava a una vida d'esclavitud.⁶

3.1.2. Relacions Namíbia i Sud-àfrica i la independència de Namíbia

Com ja s'ha comentat, l'any 1915, les tropes sud-africanes van ocupar la colònia alemanya sota les ordres de l'imperi britànic i a partir d'aquí el país va romandre sota domini militar sud-africà fins a la celebració del Tractat de Versalles l'any 1919. Després del tractat, la Societat de Nacions va accedir al fet que Sud-àfrica administrés el territori sota un mandat de classe C. Un Mandat era una autorització concedida per la Societat de Nacions a un estat membre per a governar una de les que havien sigut les colònies alemanyes o turques, ja que es va concloure que encara no serien capaces de governar-se de manera autònoma. Aquests mandats es van dividir en tres grups en funció del desenvolupament polític i econòmic que tenien en aquell moment. Els Mandats de classe A es van concedir a països que es consideraven suficientment avançats i que serien capaços de governar-se independentment en poc temps com Palestina i Síria, entre d'altres. Tots els països que formaven part d'aquests Mandats de classe A van aconseguir la independència total l'any 1949. Els Mandats de classe B i C eren els que es van assignar a les antigues colònies alemanyes. En els Mandats de classe B, els aliats eren directament responsables de l'administració dels països i el benestar dels seus habitants. Per una altra banda, en els Mandats de classe C, les responsabilitats es van assignar a tercers països i aquests els van agregar com a part integral del seu territori.⁷ És per aquesta raó que Sud-àfrica va poder governar Namíbia. Així i tot, això no suposava una incorporació permanent del país, sinó que aquest havia de preparar el territori per a una futura lliure determinació i promoure el benestar material i moral dels territoris. A més, havia de presentar informes anuals a la Societat de Nacions. Tanmateix, Sud-àfrica no va complir aquestes ordres i va procedir a annexar el territori, tot i que l'ONU no ho va permetre mai. A partir d'aquí, per a marcar encara més el seu

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Vegeu: Mandate, 2020

poder, es va introduir l'*apartheid* al país i es va promoure un èxode de sud-africans a Namíbia, cosa que encara els va fer més difícil aconseguir la independència. Aquestes estratègies polítiques tenien la intenció de dividir la nació alhora que eliminaven el sentit d'unitat nacional en la comunitat negra de Namíbia i condemnaven la població negra a l'esclavitud per a assegurar un subministrament de mà d'obra barata.⁸ Això va provocar la creació de moviments i organitzacions *anti-apartheid* tant a Sud-àfrica com a Namíbia. Un dels més importants va ser el *Black Consciousness Movement* fundat per Steve Biko i altres estudiants negres.⁹

El 26 d'agost de 1966 va començar la guerra de la frontera de Sud-àfrica que va durar fins al 21 de març de 1990. Va ser una guerra entre la SWAPO (*South West Africa People's Organisation* o Organització popular de l'Àfrica del Sud-oest) i la South African Defence Force (les forces de defensa de Sud-àfrica). La SWAPO va ser una organització d'alliberament formada pel grup ètnic ovambo l'any 1957 que va ser dirigida per Sam Nujoma des de 1960 fins al 2007. El PLAN (l'Exèrcit d'Alliberament Popular de Namíbia) era l'ala militar de la SWAPO que va lluitar contra les forces de defensa de Sud-àfrica. Aquests atacs es van dur a terme a través d'atemptats i guerres de guerrilles. Com a contrapartida, Sud-àfrica atacava les bases d'aquest exèrcit instal·lades a països veïns com Angola i Zàmbia.¹⁰ En el llibre es pot llegir un petit testimoni d'un d'aquests atacs al segon capítol traduït «Fortschritte und Rückschläge».

El 1966, les Nacions Unides van declarar la fi del mandat de Sud-àfrica sobre Namíbia i es va crear el Consell de les Nacions Unides per Namíbia per a administrar el país fins a la independència. A més a més, el 1968 el Consell de Seguretat de les Nacions Unides va declarar l'ocupació militar de Sud-àfrica a Namíbia il·legal i va demanar als Estats membres un aïllament tant diplomàtic com econòmic de Sud-àfrica si no desocupava el país; també va donar suport a la SWAPO com a representant del poble de Namíbia. A part d'això també es va canviar oficialment el nom del país a Namíbia. La SWAPO, en aquell moment, no només tenia el suport de l'ONU sinó també d'altres països, sobretot Angola i Cuba. Però cap d'aquestes declaracions va tenir efectes fora dels papers i Sud-àfrica va continuar governant Namíbia fins al final de la guerra l'any 1990.¹¹ De fet, el govern de Sud-àfrica va intentar, a través de diversos mètodes, aconseguir annexar Namíbia a través d'acords interns com podrien ser la conferència de Turnhalle que es va celebrar a Windhoek entre 1975 i 1977, en la

⁸Vegeu: Fondo Internacional de ayuda y defensa para África Meridional, 1980: 10-11

⁹Vegeu: Hadfield, 2017

¹⁰Vegeu: South West Africa People's Organisation, 1998

¹¹Vegeu: Fondo Internacional de ayuda y defensa para África Meridional, 1980: 13-15

qual es va fer un esborrany d'una constitució on Namíbia es governaria a si mateixa, però romandria sota el control sud-africà.

El 1990 Namíbia va aconseguir la independència de Sud-àfrica gràcies a l'Acord tripartit que es va dur a terme a la seu de les Nacions Unides a Nova York l'any 1990. L'acord es va dur a terme entre Angola, Cuba i Sud-àfrica i es va ratificar la resolució 435 de l'ONU. Sud-àfrica va accedir a retirar les seves tropes de Namíbia a canvi de la retirada de les tropes cubanes d'Angola.¹² Després d'un llarg període de transició, Namíbia va aconseguir la independència el 21 de març de 1990 i va ser presidida pel dirigent de la SWAPO, Sam Nujoma.

3.2. L'alemany a Namíbia

A la República de Namíbia es parlen, avui en dia, una gran varietat de llengües. Segons *The World Factbook*, en un estudi fet a febrer de 2020¹³, les llengües més parlades, per un 49,7% de la població, són del grup oshiwambo, després hi ha les del grup lingüístic nama/damara, les llengües del grup Kavango, l'afrikaans, les llengües herero, llengües del grup lingüístic Zambezi i per últim, llengües d'origen europeu. Entre elles, el ja mencionat afrikaans, l'anglès, que està reconegut com la llengua oficial, i l'alemany.

Dins de l'alemany s'ha de fer una distinció entre l'alemany parlat pels descendents dels colonitzadors alemanys, i el que s'anomena *Kiche Duits*. El *Kiche Duits* és un idioma crioll de l'alemany parlat pels namibians negres. Té els seus orígens a finals del segle XIX quan els alemanys van colonitzar Namíbia, que en aquell temps anomenaven Àfrica Sud-occidental Alemanya. Aquesta varietat va sorgir en el context de l'esclavitud colonial. Durant la colonització, els alemanys van confiscar una gran quantitat de terres a la població autòctona i se la va obligar a treballar per a ells. L'alemany, però, no va ser mai una llengua de comunicació entre els esclaus, sinó que es va convertir en una mera eina de comunicació entre amos i servents. Aquests últims es van seguir comunicant entre ells en les seves llengües maternes.¹⁴ Pel que fa als trets lingüístics, el *Kiche Duits*, com moltes altres llengües criolles, es caracteritza per la falta de marca de gènere, la falta de flexió morfològica, l'absència de moviment sintàctic, la polisèmia, la negació preverbal, un mal ús de la gramàtica i un ús de característiques transferides de la llengua materna.¹⁵ En el text es pot veure un exemple d'aquest «mal ús de la gramàtica» dels parlants de *Kiche Duits* al primer capítol quan parla Lang-

¹² Vegeu: United Nations Peacemaker, 1988

¹³ Vegeu: The World Factbook

¹⁴ Vegeu: Deumert, 2017: 201

¹⁵ Vegeu: Deumert, 2017: 204

Isaak, un treballador negre de la granja: «Gut, dass Froilein und Mister Anton gekommen sind. Der Oubass* und die Oumissies* sind jetzt alt». Aquestes característiques de les llengües criolles es produeixen, a vegades, no a causa d'una inhabilitat per a adquirir noves llengües, sinó com un mètode de diferenciació dels colonitzadors per part dels esclaus.¹⁶ Per una altra banda, també s'ha de tenir en compte que les condicions d'aprenentatge no eren les ideals, ja que l'aprenentatge de l'alemany es va dur a terme en un context de deshumanització i violència. Així i tot, tampoc s'haurien de veure aquests idiomes com una mera solució comunicativa, sinó com un mètode de resistència. Els colonitzadors esperaven d'aquest aprenentatge que els servents els poguessin entendre i seguir les ordres, tanmateix, el fet que tants namíbians aprenguessin a parlar l'idioma i a produir discursos ben articulats, els va donar l'opció de contestar i rebel·lar-se contra aquest poder.¹⁷

Avui en dia, l'alemany és encara una llengua parlada, sobretot, pels descendents d'alemanys que van arribar a Namíbia a finals del segle XIX i a principis del segle XX, com seria el cas de la família d'Anton en el llibre *Guten Morgen, Namibia!*. Però també el parlen molts descendents d'esclaus i servents que van treballar per a aquestes famílies.

Tot i que l'alemany és una llengua minoritària a Namíbia, s'usa encara tant en contextos formals com informals. És una eina per a la creació d'una identitat comuna en aquestes comunitats. Aquesta conservació del llenguatge original es dona, sobretot, perquè aquestes comunitats on es parla alemany en el passat normalment no es barrejaven amb la població autòctona. Només ho feien en el cas de ser propietaris d'una granja, i, per tant, només van tenir la influència de les dues altres llengües germàniques, l'afrikaans i l'anglès. L'alemany dels descendents dels colons s'assembla bastant en registres formals a l'alemany continental, però el *Namdeutsch*, el dialecte de l'alemany que és parlat avui en dia a Namíbia tant per persones negres com blanques, es caracteritza sobretot pel seu ús de calcs en afrikaans i anglès.¹⁸

No es pot dir exactament que l'autora del llibre parli l'alemany dels descendents de colons alemanys a Namíbia, atès que ella és filla d'una dona alemanya i un home sud-africà, però tanmateix, la resta de personatges germanoparlants de la història sí que el parlen. Aquesta conclusió es pot extreure de la menció que es fa en diverses parts del llibre al passat colonitzador del besavi d'Anton.

¹⁶ Vegeu: Deumert, 2017: 204

¹⁷ Vegeu: Deumert, 2017: 212

¹⁸ Vegeu: Wiese, 2017: 3-8

4. Traducció

4.1. *Neuanfang* (1976-1978)

UN NOU INICI (1976-1978)

—Ah, ja arriba la nostra nova mare!

La primera persona que em va saludar quan sortia de casa al matí va ser un treballador d'edat avançada de la granja. Seia a les escales davant de la botigueta, portava posada una gorra de llana de color groc llampant, una jaqueta de vestir desgastada que li anava massa estreta i uns pantalons esparracats. De les sandàlies de pell en sortien uns dits grisos i clivellats. Va intentar aixecar-se com un *gentleman*, però tot i el llarg bastó que portava, no ho va aconseguir i va deixar-se caure altre cop a les escales. En comptes de fer això, es va treure la gorra i va dir-me en alemany:

—Bé que senyoreta i senyor Anton hagin vingut. L'*oubaas** i la *oumissies** ara ja són grans. Necessitem una nova mare i un nou pare.

Era el meu primer dia a la granja. L'Anton i jo havíem acabat els nostres estudis universitaris a Sud-àfrica a finals de 1975, ens acabàvem de casar i ara ens havíem de fer càrrec, pas a pas, de la granja de 52 000 hectàrees dels meus sogres a Namíbia.

Lang-Isaak, així es deia l'home gran, que en comparació amb la majoria de persones era excepcionalment alt, vivia des de feia ja més de trenta anys a Farm Gras i treballava de pastor d'ovelles pels pares de l'Anton, que havien adquirit aquest alou familiar al sud del país del seu avi. Em vaig inclinar cap a ell i li vaig donar la mà.

—A partir d'avui ens diràs què hem de fer —em va explicar afablement—, i quan estiguem malalts, ens cuidaràs. Ara som els teus fills.

El vaig mirar a la cara, un paisatge ple d'arrugues i ombres, i em va envair un sentiment d'angoixa. Jo, una noia de vint-i-tres anys, la mare d'aquest senyor gran?

Mentre jo somreia, insegura, i balucejava, va sortir el meu sogre, de setanta-dos anys, que encara era ben àgil, del *Schafkraal** i em va convidar a entrar amb ell «a fer un tomb per la granja».

Després d'haver caminat lentament, com si es tractés d'un passeig, per davant dels diversos edificis, com la forja, la pelleteria i el taller de cotxes, sense intercanviar ni una sola paraula, em va dir de sobte:

—Tu saps qui era Pegàs?

—Sí —vaig respondre sense pensar-m'hi gaire—, un cavall alat.

—Bé. Doncs resulta que aquest no és lloc per a cavalls voladors. Ni tampoc per a fantasies. I fes el favor de tenir una cosa clara: els teus estudis aquí no et serviran per a res.

L'home gran, de cames llargues, però amb pantalons que li arribaven als genolls, amb els peus en sabates de lligar desgastades, però ben enllustrades i mitjons de color gris, continuava caminant sense mirar-me.

—Per a alguna cosa servirà— em vaig atrevir a contestar.— Jo crec que...

—Millor que et treguis aquestes banyades del cap —em va interrompre.— Si vols sobreviure aquí, hauràs d'adaptar-te.

El sogre sabia del meu amor per la literatura i també de les meves «ximpleries socialistes» que suposadament m'havien posat al cap a la liberal Universitat de Ciutat del Cap de Sud-àfrica. Però aquí a la granja, i això ell ho deixava ben clar, les coses importants eren unes altres: treballar dur, complir els deures i servir d'exemple per als treballadors. Als cavalls salvatges (potser es va quedar amb aquesta imatge per a demostrar-me que ell també tenia formació literària) se'ls posaven regnes i brides perquè trotessin, com la resta, pels camins preestablerts.

—El mateix passa amb els joves treballadors de la granja. —continuava amb la lliçó— Quan comencen, encara són salvatges, però amb el temps acaben treballant bé amb nosaltres.— No parlava ni amb malícia, ni amb fredor o agressivitat, sinó que ho feia de manera amigable i neutral mentre caminava per l'hort i saludava als jardiners amb un educat «bon dia».

Em vaig quedar quieta i vaig contemplar l'antiga i majestuosa casa senyorial, construïda el 1906 a imitació d'una finca del nord d'Alemanya. Observava els grans eucaliptus i els nous arbres *Kameldorn** que quedaven davant dels nombrosos edificis emblanquinats. Vaig deixar vagar la mirada pels turons, que tenien la gespa recoberta de gespa que relluïa de color platejat sota els rajos del sol, fins a la vora marró del riu Fish que passava per sota la casa i continuava al llarg d'una paret de pedra.

Ara, al maig, el riu només era un ampli llit de sorra i grava amb algunes basses grans, en les quals hi rondaven peixos gat i cabeçuts. Però al gener, quan celebràvem el nostre compromís de casament a la granja, aquest riu s'havia desviat sorollosament de la llera, després d'uns intensos xàfeces. Grans quantitats d'aigua borbollejant i escumejant que travessaven la seca i arenosa llera del riu formaven una àmplia paret d'uns quants metres que va fer fugir del camí aranyes, escarabats, ocells i els nens que estaven jugant. Vam córrer durant una estona per a escapar-nos de la gran onada d'aigua, després vam haver de saltar a la vora del riu i l'aigua va passar com una esperitada per davant nostre. Per mi, aquest esdeveniment va ser com una introducció a una nova vida plena d'aventures i sorpreses.

No obstant això, ara em trobava paraltzada. En pocs minuts, era com si m'haguessin colpejat amb un martell. Per a aquest home negre d'edat avançada jo era totpoderosa, per l'home blanc, no

era res. I ja des del primer dia em van intentar tallar les ales. El sogre, des de l'arrogància, i el treballador de la granja, des de la submissió.

Era el primer dia de la meva nova vida i ja em preguntava: «Què hi faig aquí, realment?» Dins meu es van desvetllar sentiments de ràbia, impotència i confusió. Vull sortir d'aquí, però com? Vull marxar d'aquí, però on aniré? De veritat era aquest el meu lloc? Així i tot, de sobte va sorgir dins meu un altre sentiment: un cert entusiasme i curiositat per aquesta situació, que era completament diferent de tot el que havia viscut fins aquell moment. Els meus companys de la universitat i, fins i tot, el meu professor m'havien preguntat per què, precisament jo, volia viure en una granja i per què, precisament jo, em casava amb un granger.

—Crec que hi volia trobar una llar, a la granja— li vaig dir aquella tarda a l'Anton,— un lloc on sentir-me com a casa.

—Sempre he tingut la impressió que tenies altres motius per a voler viure aquí —va contestar ell, atònit.

—Tens raó. Sempre he posat en primer pla altres raons i ara només puc dir: per sort. Feia temps que no em sentia tant fora de lloc com avui.

—No pots aconseguir una llar d'avui per demà.

Per l'Anton, el desig que jo acabava d'expressar era difícil de comprendre. Ell havia nascut i crescut a la granja i ara retornava al seu lloc d'origen, després de quatre anys d'estudiar agricultura a la Universitat Stellenbosch a Sud-àfrica. Era cert que a ell li hauria agradat anar a viure a Alemanya un parell d'anys després dels estudis o a algun lloc a l'estranger. Però els seus pares l'havien apressat a mudar-se a la granja tan ràpid com fos possible amb l'amenaça de vendre-la. Eren grans i volien jubilar-se.

Jo era tot el contrari: la filla d'inquietes aus migratòries. Amb un pare alemany i una mare sud-africana, la nostra família de sis oscil·lava contínuament entre dos continents, un parell d'anys a Namíbia, un parell d'anys a Alemanya, un parell d'anys a Sud-àfrica. Jo havia canviat d'escola set vegades i sempre havia de començar de zero, com a alumna nova, com a adolescent nova, com a estudiant nova. No volia viatjar més, no em volia mudar més, volia arribar a un lloc, familiaritzar-m'hi, quedar-m'hi i posar-hi arrels. Però avui m'havia quedat ben clar: em costaria temps i paciència adaptar-me a aquest lloc. I com se suposava que havia d'actuar davant d'aquestes expectatives tan contradictòries que es tenien de mi?

4.2. Fortschritte und Rückschläge

PROGRESSOS I CONTRATEMPS

L'1 de setembre de 1977 el jutge progressista M. T. Steyn, nomenat per Sud-àfrica, va emprendre el càrrec d'administrador general de Namíbia i va rescindir oficialment la conferència de Turnhalle. El que Mudge i Kapuuo havien volgut aconseguir des de feia tant de temps, ara era possible gràcies al funcionari sud-africà. Ja al mes d'octubre de 1977 va revocar algunes de les lleis relatives a l'*apartheid* com els *Mixed Marriage and Immorality Acts** i lleis relatives als passaports. A la pràctica, això volia dir que namibians negres i blancs podien parlar, menjar, visitar-se, estimar-se i casar-se lliurement els uns amb els altres des d'aquell precís moment i que els namibians negres ja no necessitaven un passaport per moure's amb llibertat per tot el país. Les entrades separades, els restaurants separats i els bars separats no haurien d'existir més.

—Per fi ja no vivim en un règim d'*apartheid*!— vaig cridar, entusiasmada, quan ho llegia al diari, i els sogres també van trobar que l'acció del jutge era «sabia». L'Anton va anar a Windhoek una setmana després.

—Es respira un ambient totalment nou a la ciutat— explicava per telèfon. Deia que la gent del carrer semblava més relaxada i feliç, els blancs estaven menys tensos i els negres es mostraven menys reservats. I tothom es va sorprendre que la ruptura de tots els tabús socials coneguts fos possible d'una manera tan simple, tan fàcil i sense un col·lapse de tots els valors.

L'abolició de les formes més extremes de racisme va diferenciar clarament a Namíbia —ara de manera visible per a tothom— del règim d'*apartheid* de Sud-àfrica. Les negociacions entre els negres i els blancs dins del país ara tenien lloc sense una barrera d'ètnies externa i cada vegada era més natural trobar-se en privat o en restaurants. Ja s'havia aconseguit una base important per a una independència real.

El setembre de 1977 també va arribar la notícia per ràdio que Steve Biko havia «mort» en una presó a Pretòria. Que els presoners eren torturats a Sud-àfrica ja era un fet que es coneixia de manera generalitzada en aquell moment i, extraoficialment, es deia que l'havien assassinat.

Biko era el fundador del moviment *Black Consciousness** de Sud-àfrica, així com cofundador de l'organització d'estudiants negres del mateix país *South African Students Organisation*, SASO, que s'havia declarat intencionadament en contra de la cooperació amb estudiants liberals blancs. El complex d'inferioritat assentat en les persones negres, sovint de manera instintiva, ja no satisfaria el tarannà pedant i despectiu ni la benevolència paternalista dels liberals blancs que certament hi havia a Sud-àfrica. Només d'aquesta manera, deia Biko, els homes intel·lectuals negres podrien

desenvolupar una percepció pròpia de si mateixos. A l'Anton i a mi ens va horroritzar la mort de Steve Biko, perquè sabíem, gràcies als nostres dies d'estudiants, el que havia significat pels sud-africans negres.

Quan estudiàvem a Ciutat del Cap, vam descobrir una organització eclesiàstica d'un grup d'estudiants negres de la Universitat del Cap Occidental i ens vam trobar una altra vegada amb ells. Però no arribaria a convertir-se en una amistat. La política d'*apartheid* a Sud-àfrica s'estava tornant cada vegada més brutal i els estudiants van començar a radicalitzar-se i a adherir-se cada vegada més al moviment de *Black Consciousness* de Steve Biko. El que significava aquesta radicalització, ho vàrem viure jo i l'Anton quan vàrem trobar-nos per tercera vegada amb aquests estudiants negres. Just després de saludar-nos ens van anunciar això:

—Avui ens veurem per última vegada. *We are sorry*, però hem de fer el nostre camí sense vosaltres. No és res personal. És una decisió política, en un moment en el qual es que és personal, és polític.

Els vam mirar perplexos i no sabíem què havíem de dir. Els estudiants negres també es van quedar callats una estona. Llavors es van donar les mans entre ells, i també a nosaltres, i van cantar la vella i melancòlica cançó, que anys després es convertiria en l'himne nacional de Sud-àfrica: *Nkosi Sikelel' iAfrika* (Que Déu beneeixi Àfrica). Vaig sentir una pena enorme a causa d'aquest distanciament forçat, a causa de la meua pròpia alienació com a africana blanca. Llavors ens vam abraçar una altra vegada, les noies ploraven, nosaltres, els estudiants blancs, ens vam quedar enrere, perplexos. I, efectivament, ja no els tornàriem a veure mai més.

El novembre de 1977 Mudge i Kapuuu van fundar un partit polític: l'Aliança Democràtica de Turnhalle, anomenada també DTA, que de seguida aniria en boca de tothom. Els partits de l'Aliança encara estaven dividits ètnicament, també el Partit Republicà fundat per Dirk Mudge que estava format només per membres blancs, però com a Aliança eren un sol bloc. Molts esperaven que la DTA fos un fort partit opositor que pogués competir amb la SWAPO, si de veritat hi arribava a haver votacions aviat.

Durant aquest temps, l'Anton encara participava regularment en entrenaments de comando, a vegades anava a un curs a Stampriet, a vegades a la frontera amb Angola i altres a Sud-àfrica a fer pràctiques de tir. Però com també els passava a molts sud-africans blancs i soldats namibians que havien convocat i havien sigut enviats a la guerra per lluitar contra els seus propis compatriotes, li semblaven cada vegada més inútils.

El bòer blanc Dirk Mudge i el cap dels herero Clemens Kapuuu encara lideraven converses, buscaven punts en comú i projectaven la imatge d'una Namíbia lliure, on tothom tindria una veu.

No obstant això, el març de 1978 hi va haver un contratemps horrible. Clemens Kapuuu va ser matat d'un tret davant el seu negoci. L'autor del crim, il·localitzable. Els sud-africans van acusar de seguida a la SWAPO i la SWAPO als sud-africans. Setmanes després encara no hi havia cap detenció, però l'assassinat va donar un nou motiu als sud-africans per a dur a terme una onejada de detencions de militants de la SWAPO dins de Namíbia.

I, de fet, el 4 de maig de 1978 hi tornava a haver males notícies. Sud-àfrica havia atacat el camp de la SWAPO a Cassinga, Angola. Hi va haver gairebé 1000 morts, la majoria civils, entre els quals, molts nens. Per la SWAPO va ser una experiència traumàtica. Es van aixecar muntanyes d'odi dins dels supervivents. Com se suposava que s'haurien de tornar a trobar amb els sud-africans per a impulsar a Namíbia, de manera conjunta, cap a la independència?

Els soldats pertanyents al PLAN que van ser agafats presoners durant l'atac van ser duts pels sud-africans fins al camp Kaiganachab, prop de Mariental. Quan l'Anton va haver d'estar de guàrdia allà unes setmanes després, per uns entrenaments de comando, els va conèixer. La majoria d'homes eren reservats, però va poder xerrar amb alguns d'ells.

—No tenim sabó ni fulles d'afaitar— deien —i tampoc tenim prou menjar.

Van oferir a l'Anton teixir cistelles i tallar figuretes de fusta per a intercanviar-les per coses que ell els compraria. Li feien pena i cada vegada que anava a Mariental agafava caixes amb productes de la botiga de la granja, ho carregava al cotxe i tornava amb cistells per la roba teixits a mà, estalvis, figuretes de fusta i, una vegada, amb un taulell d'escacs sencer. Després d'alguns mesos, s'amuntegaven els cistells al traster fins a gairebé tocar el sostre. Algunes coses les vam poder vendre, les altres, les fèiem servir nosaltres. Era estrany, pensava jo, els soldats que pertanyien a l'exèrcit del PLAN, de la SWAPO, eren tan aliens a nosaltres, formats a l'estranger, combatents al nostre país veí o lluitadors de la resistència al nord de Namíbia, guerrilles desconegudes que associàvem amb imatges de por, i ara, els seus cistells i les seves figuretes de fusta es trobaven a casa nostra i es van convertir, d'una estranya manera, en una part del nostre món.

4.3. «Es ist okay, Mevrouw»

«NO PASSA RES, MEVROU»

El pla d'estudis de l'assignatura d'història incloïa en aquell moment també la història de l'Àfrica del Sud-oest i a la classe de sisè curs tocava fer el tema l'Àfrica del Sud-oest sota la dominació alemanya des de 1884 a 1915. Els llibres de text prescrits contenien pocs fets i em vaig començar a informar a través de lectures suplementàries, ja que quan jo havia anat a l'escola, la història de Namíbia no s'estudiava.

El que vaig llegir em va horroritzar. Quan era petita havia llegit en llibres de literatura juvenil alemanys i havia escoltat en converses amb grangers alemanys, com, en el passat, els herero i els nama, l'any 1904, havien planejat un aixecament en secret contra els colonitzadors alemanys i havien assassinat grangers alemanys a traïció. Les imatges que tenia al cap eren d'homes negres salvatges que esperaven darrere una porta amb una destrala a la mà i partien el cap a alemanys desprevinguts. Els grangers eren assassinats als seus llits o a les botigues de les granges, de les quals els herero robaven tot el que podien i destrossaven tot el que quedava.

No obstant això, ara llegia la història d'un soldat alemany de les forces colonials, *Peter Moors Fahrt nach Südwest* (el viatge de Peter Moor al Sud-oest) i vaig experimentar el despietat contraatac que havien dut a terme contra la població autòctona. Per una altra banda, també vaig llegir sobre els camps de concentració que havien sigut construïts a l'illa Haifisch, a Lüderitzbucht, entre d'altres. Allà on havíem jugat de petits, sense ser conscients que, en aquell lloc, després que les forces colonials imperials sufoquessin la *revolta*, com se l'havia anomenat, dels herero i els nama, gairebé 2000 homes, dones i criatures havien sigut internats en tendes i la majoria van morir de gana, set, fred i decaïment. I els que tampoc en sabien res eren els nens nama quan saltaven per les roques i jugaven en el fred vent, en la nostra visita a Lüderitzbucht. Com hauria de parlar-ne amb ells, amb els descendents dels pocs supervivents? El passat s'interposava entre nosaltres com un fosc mur.

Vaig continuar amb la lectura de llibres i em desfeia en plors. Ara, per primera vegada, prenia consciència de la crueltat de la guerra colonial. Per primera vegada m'aclaparava la bondat que se'ns havia mostrat de manera tan natural a nosaltres, els parlants d'alemany, per part dels nama. Anava a l'escola amb un clau al cor. No sabia què sabien els estudiants sobre el passat ni el que sabien els seus pares. Els volia protegir de l'aterridora veritat de la seva pròpia història, també volia protegir-me a mi mateixa de la veritat, volia fer-la més bonica o excusar-la amb tota mena d'explicacions. I, no obstant això, sabia que havíem de mirar al nostre passat als ulls. Però com? Com me'n podria sortir, sense descriure els seus avantpassats únicament com a víctimes desemparades?

Vaig entrar a la classe i vaig explicar als estudiants per què i com havien començat les revoltes dels nama i herero i com havien progressat. Vaig intentar transmetre'ls que l'aixecament va ser un acte valent, però que, finalment, a causa de la superioritat en armes dels alemanys, havien fracassat. Dels camps de concentració a Lüderitz no en vaig dir res de moment, atès que la paraula se'm quedava entravessada a la gola.

Els nois i les noies potser no entenien gaire del que jo els deia, de manera entretallada, però ells sentien la meua tristesa. I llavors va passar una cosa que mai no oblidaré. Els nens van venir cap al davant de la classe, em van agafar el braç i em van consolar com només ho saben fer els nens nama; sentien el meu dolor i el compartien amb mi. Tots teníem llàgrimes als ulls i ells em van dir:

—No passa res, *Mevrou*.

I em vaig adonar d'una cosa: ja no vivíem els uns al costat dels altres, com en aquells temps a Lüderitz durant la meua infantesa. Ara vivíem junts i havíem de mirar de manera conjunta, volguéssim o no, a la nostra història. Si volia estar com a casa aquí, crear-hi una nova llar, només era possible fer-ho juntament amb tota la gent d'aquest país.

Encara seiem gairebé cada dia a taula amb persones que ens eren desconegudes i a qui nosaltres també els érem desconeguts i amb els quals havíem de conversar. A través dels nostres hostes ens assabentàvem del que estava passant a Alemanya. El juliol de 1984 Richard von Weizsäcker es va convertir en el nou president de la República Federal d'Alemanya i el canceller federal Helmut Kohl ja havia encunyat el lema «la gràcia del naixement tardà».

—Què vol dir amb això?— vaig preguntar al senyor Müller, que era diputat del Bundestag.

—Vol dir que la generació que ha nascut després del nacionalsocialisme a Alemanya ja no s'haurà de sentir culpable per tot el que va passar llavors. En contraposició als seus pares, la nova generació ha tingut la sort d'haver nascut després de tots els horrors.

—Aquí també hem viscut aquests horrors— vaig dir. —La guerra colonial, en la qual van morir moltes persones. L'avi de l'Anton també havia vingut com a part de les forces colonials a l'Àfrica del Sud-oest i havia lluitat contra els herero i els nama.

—Però d'això ja en fa molt temps— va respondre el senyor Müller.

—Però el fet és— va dir ara l'Anton —que encara en traïem profit, de l'era colonial. No som culpables de la guerra, de les atrocitats, però avui posseïm la terra que en el passat pertanyia als avantpassats dels treballadors de la nostra granja.

—Se'n parla d'això aquí a Namíbia, doncs?— va preguntar el senyor Müller.

—No— va respondre l'Anton. —Realment no se'n parla mai. Avui en dia es parla més aviat de l'abolició de l'*apartheid*, que després de l'era colonial alemanya havia sigut introduït pels sud-

africans, de la lluita per la llibertat contra el règim sud-africà, de la democràcia i de la igualtat de drets.

—Espero que els nostres fills també se'ls eximeixi la gràcia del naixement tardà amb relació a l'*apartheid*— vaig dir jo. —Que l'*apartheid* i el racisme siguin abolits abans que siguin adults, de manera que es puguin concentrar ja no en el passat, sinó en el futur.

—Jo us desitjo el mateix— va respondre el senyor Müller i va alçar el got.

4.4. *Guten Morgen, Namibia!*

BON DIA, NAMÍBIA!

El 21 de març va tenir lloc la gran festa de la independència a l'Independence Stadion a Windhoek. Hi van anar diplomàtics i presidents d'estat de gairebé 150 països, entre ells, el ministre d'afers exteriors alemany Hans-Dietrich Genscher així com els seus homòlegs americà i rus; Yasser Arafat, líder de l'OAP; Robert Mugabe de Zimbàbue; el president egipci i president de l'OUA Mubarak i, al costat dels hostes més importants com el secretari general de l'ONU Pérez de Cuéllar i el president sud-africà Frederik De Klerk hi havia, potser, els més importants: Nelson i Winnie Mandela. Vàrem encaixar moltes mans aquella tarda, però el més impressionant va ser la meua curta trobada amb Nelson Mandela. Encara el veig acostar-se cap a nosaltres, aquest home prim i alt amb el seu caminar alçat i la seva cara amable. Al contrari de molts altres alts dignataris, ens va mirar als ulls. La seva encaixada era ferma i càlida. I jo vaig tornar a pensar en com nosaltres, quan érem estudiants a Ciutat del Cap, havíem mirat cada dia la seva illa-presó i així i tot havíem estat infinitament allunyats d'ell.

L'Anton i jo seiem a la tribuna i estàvem nerviosos i tensos. Havíem portat l'Angela, la nostra filla gran, amb nosaltres. Ara ja tenia gairebé tretze anys i aquest dia viuria en la seva memòria per sempre.

Després de desfilades militars, música i balls, va arribar l'hora just després de mitjanit. A l'estadi hi havia dues astes, en una hi tentinejava, sense forces, la bandera sud-africana que havia onejat durant dècades com a símbol de la dominació estrangera al nostre país. A sota, prop de la segona asta, hi havia la nova bandera nacional namibiana.

Lentament es va abaixar la bandera sud-africana, mentre milers de namibians cridaven: «*down, down, down!*» com si volguessin accelerar l'esdeveniment. El president sud-africà De Klerk ho mirava amb un posat immòbil i amb la mà esquerra al pit dret.

—Em fa una mica de pena— va dir l'Angela.

A prop seu hi havia Sam Nujoma, que reia. I llavors, per primer cop, es va hissar la bandera namibiana, a poc a poc, amb una gran alegria, amb el sol daurat a la cantonada superior esquerra. Quan va ser a dalt, no va onejar amb el vent, sinó que penjava, com ho havia fet abans la sud-africana. Estava suspesa, com una crisàlide que encara havia de desplegar les ales i, tot i que m'hauria agradat veure-la onejar orgullosa i gran al vent, potser era un símbol: encara érem al principi i tot havia de prendre forma a poc a poc.

La nova Namíbia aquell dia encara no tenia cap himne nacional propi. En el seu lloc vam entonar la vella cançó africana *Nkosi Sikelel' iAfrika*, que, més tard, després de 1994, es convertiria en l'himne nacional sud-africà: *Que Déu beneeixi Àfrica*. I vaig tornar a pensar en el dia que havia escoltat aquesta cançó per primera vegada i de sobte vaig tornar a sentir aquella pena per la nostra estranyesa mútua, per la nostra alienació com a africans blancs. En aquell moment s'havia trencat alguna cosa dins meu que ara es començava a reparar.

Em va venir a la ment la cançó *Südwestlied* (la cançó del sud-oest), una cançó que als parlants d'alemany a la nostra terra els agradava cantar sovint, gairebé com un himne nacional. Una cançó bonica, cada estrofa acabada amb la frase «estimem el Sud-oest» que lloa la bellesa de la nostra terra, parla de l'extensió de les seves terres i el sol radiant, dels animals vergonyosos i l'atracció que estira a les persones a aquest bell i tenaç país, de manera que ja «no en poden marxar». Però no parla de la gent que viu aquí, sona com si fos una terra inhabitada, en la qual van arribar pioners de la llunyana Alemanya per a quedar-s'hi per sempre. Tot i que les persones de Namíbia pertanyien aquesta terra tant com cada arbust, com cada pedra, com cada antílop i cada depredador. Com sonaria el nostre nou himne nacional? Cantaria també sobre les persones, sobre totes les persones d'aquesta terra? I llavors, el cantaria tothom?

En aquell temps jo llegia el llibre *Was Afrika mir gab und nahm (el que l'Àfrica em va donar i prendre)* de Margarete von Eckenbrecher. Allà citava al damara Kaptein Cornelius, qui, després de la colonització alemanya de la seva terra, li va dir: «El nostre temps s'ha acabat. El poder ara el tenen els blancs. Els seguiré com un servent, ja que porten riquesa. Tenen el futur al palmell de la mà i nosaltres els hem d'obeir si volem avançar. Però no els estimo». Ara els negres tenien el futur un altre cop a les seves mans. Se sotmetrien els blancs a aquesta xarxa de poder i enderrocament? I seríem capaços d'estimar-nos mútuament?

Quan vaig ser un altre cop a la granja, el primer que vaig fer va ser un passeig pel riu Fish. La nostra terra havia canviat, però la naturalesa es mantenia com ho havia fet des de temps immemorials. El meu vell amic, el riu Fish, continuaria fluïnt sobre les polides pedres amb el seu soroll espectacular. Els arbres *Kameldorn* continuarien creixent valerosament a la vora del riu, lentament i amb moltes corbes. El vent encara bufaria per sobre els arbustos *Weißdorn* i els aments caiguts a la vora del riu formarien una vora groga. El contorn suau dels turons es perdria en l'extensió del terreny i el sol tornaria a pintar d'un daurat rogenc la gran i escarpada penya i després, en un joc de colors dramàtic, es pondria en l'horitzó occidental.

Jo estimava aquesta terra, el meu país natal s'havia convertit en la meva llar. L'estimava també amb totes les petjades a la sorra que havien deixat les persones d'avui, ahir i fa cent anys i les noves

petjades que deixarien les persones d'aquí endavant. Petjades, que a mi encara m'eren estranyes, però que també em pertanyien, a mi i a aquest país. *Nkosi Sikelel' iAfrika!* Que Déu beneeixi Àfrica! Que Déu beneeixi Namíbia!

4.5. Glossari

Black Consciousness Movement (Moviment de consciència de les persones negres) Un moviment activista *anti-apartheid* dels estudiants negres de Sud-àfrica fundat per Steve Biko que va fer mans i mànigues per arribar a una descolonització de la consciència de les persones negres, entre d'altres, per l'alliberament del complex d'inferioritat de la gent negra respecte a la gent blanca.

Damara un grup ètnic a Namíbia que conta, juntament amb els san, com a indígenes de Namíbia. La seva llengua, anomenada col·loquialment nama/damara, és molt semblant al nama; la majoria dels damara són residents al nord-oest, però molts viuen també al sud del país i s'han integrat en altres grups de la població.

Herero Grup ètnic de Namíbia que va immigrar al país al segle XVI. El 1904 va començar la revolta dels herero contra el poder colonial que va ser sufocada per les forces colonials alemanyes. Des de 2015 hi ha negociacions per a esmenar les relacions entre el govern de Namíbia i la República Federal Alemanya.

Kameldornbaum o arbre Kameldorn (*Acacia erioloba*) una acàcia amb espines llargues a les branques. És un dels arbres més coneguts de Namíbia. La paraula *Kamel* prové de l'afrikaans *kameelperd* que no significa *camell* sinó *girafa*.

Kapuuu, Clemens (1923-1978) Un cap dels herero namibià i polític que el 1975, juntament amb el polític blanc Dirk Mudge, va fundar l'anomenada conferència de Turnhalle en la qual, per primera vegada, van ser representats membres dels diversos grups ètnics de Namíbia. El 1977 es va convertir en el president del partit Aliança Democràtica de Turnhalle (DTA). El març de 1978 va ser assassinat. La identitat dels assassins encara és desconeguda.

Kraal una cleda oberta o un corral en el qual es tanquen ovelles, cabres o vedells; també s'anomena *Kraal* a un assentament africà tancat tradicional.

Meneer/Mevrou Mots en afrikaans per a denominar *senyor* i *senyora*, ja sigui seguits del cognom (meneer Smit – Senyor Smit) o com a tractament sense mencionar el nom com les formes angleses *Sir* o *Madam*. A Namíbia la designació es va fer servir durant molts anys només per a la gent blanca, mentre que a la gent negra només se la tractava amb el seu nom de pila.

Mixed Marriage and Immorality Acts La llei anomenada *Prohibition of Mixed Marriages* de 1949 prohibia casaments entre persones blanques i no blanques tant a Sud-àfrica com a Namíbia. La llei de *Immorality* de 1950 prohibia qualsevol mena de relacions sexuals entre les persones blanques i totes les persones no blanques.

Mudge, Dirk Politic namibià bòer que juntament amb el cap dels herero Clemens Kapuuo, el 1975 va fundar l'anomenada conferència de Turnhalle en la qual, per primera vegada, van ser representats membres dels diversos grups ètnics de Namíbia. El 1977 es va convertir en president del partit Aliança Democràtica de Turnhalle (DTA) i el 1989 en membre de l'assemblea constituent per a la Namíbia independent i a continuació va ser membre de la primera assemblea nacional. El 1993 es va retirar.

Nama minoria ètnica (amb diverses tribus) al sud de Namíbia que abans eren seminòmades. Durant l'era colonial eren anomenats desdenyosament *Hottentotten*. La seva llengua, anomenada nama o *khoekhoegowab*, és una llengua amb quatre clics i es diferencia considerablement de les llengües bantús. Després de l'inici de la revolta dels herero contra el poder colonial alemany de l'Àfrica Sud-occidental Alemanya d'aquella època, els nama, liderats per Kaptein Henrik Witbooi, entre d'altres, així com altres ètnies, també es van girar en contra dels colonitzadors i van dirigir una guerra de guerrilla fins a 1909 contra les forces colonials alemanyes. Com els herero, milers de nama van perdre les vides no només durant la guerra sinó també a causa de les catastròfiques circumstàncies en els camps de concentració que van venir després o grans parts de les seves terres i bestiar i van haver de servir com a simples treballadors a les ciutats i granges. Des de 2015 tenen lloc negociacions amb els herero per a esmenar les relacions entre el govern de Namíbia i la República federal Alemanya.

Namíbia La Namíbia d'avui en dia ha tingut diversos noms al llarg de la seva història. Durant l'era colonial alemanya (1884-1915) era anomenada *Àfrica Sud-occidental Alemanya*, durant mandat de Sud-àfrica (1915-1990) es deia *Àfrica del Sud-oest* i, més tard es va passar a dir, *Àfrica del Sud-oest/Namíbia*. No obstant això, l'ONU, l'any 1968, ja havia canviat el nom per *Namíbia* i també el moviment d'alliberament SWAPO, juntament amb molts altres namibians anomenaven *Namíbia* a la seva terra ja abans de la independència. El 1990 el nom va canviar oficialment a *República de Namíbia*.

Oubaas i Oumissies Nom utilitzat per la gent negra per a descriure a homes i dones grans d'ètnia blanca.

Ovambo El grup ètnic més gran de Namíbia que va immigrar al país en els segles XVI i XVII i es van establir al nord de Namíbia com a agricultors al llarg dels rius fronterers. Són la majoria de membres del partit governant SWAPO i avui en dia, el grup ètnic amb més influència política a Namíbia.

PLAN Sigles de *People's Liberation Army of Namibia* (Exèrcit d'Alliberament del Poble Namibià). El PLAN és l'ala militar de la SWAPO, que va lluitar contra les forces armades sud-africanes i la *South*

West Africa Territorial Force (Força Territorial d'Àfrica del Sud-oest), SWATF, durant la guerra de la frontera de Sud-àfrica que es va lluitar entre 1966 i 1989.

Schafkraal (vegeu *Kraal*)

SWAPO *South West Africa People's Organisation* (Organització dels pobles de l'Àfrica del Sud-oest) és el partit polític més gran de Namíbia així com un antic moviment d'alliberament negre. La SWAPO és el partit governant des de 1990 i hi domina el grup ètnic ovambo.

Turnhallenkonferenz o Conferència de Turnhalle fa referència a la negociació de grups polítics a l'Àfrica del Sud-oest entre setembre de 1975 i octubre de 1977 amb l'objectiu de dissenyar un esborrany de la constitució.

5. Comentari

5.1. Traducció de termes racials

Un dels primers problemes a solucionar a l'hora de traduir aquest llibre va ser com es traduïrien els termes *Schwarze* i *Weißer* al català, ja que un dels temes crucials de la novel·la és el racisme. De fet, gairebé totes les accions que es duen a terme a la biografia són les conseqüències del racisme i l'*apartheid* que es viu al país. A una escala biogràfica, s'hi podrien relacionar, en primer lloc, el fet que els pares de l'Anton tinguin una granja a Namíbia, que és una herència familiar que s'adquireix en temps de la colonització. En segon lloc, també està molt marcada per l'ètnia, la relació que hi ha entre l'autora, que és blanca, i els seus treballadors, que són persones negres i finalment, el fet que l'Erika fundi una escola a la granja per als fills dels seus treballadors, que no tenen el mateix accés a una escola que els fills de la gent blanca del país. A una escala més gran, tota l'acció de fons relacionada amb la política es duu a terme com una rebel·lió en contra del racisme sistemàtic instaurat a Sud-àfrica del qual els namibians es volen desfer. És per aquesta raó que s'ha donat una gran importància a la traducció correcta dels termes *Schwarze* i *Weißer*, ja que al llarg de la novel·la s'entreveu un gran esforç de l'autora d'evitar expressions ofensives i es parla en moltes ocasions de l'activisme que ella i el seu marit duen a terme en contra del racisme. D'aquesta manera, no s'havia de tenir en compte només la traducció literal sinó també les connotacions culturals a l'hora de trobar els termes adequats.

En alemany són comunes les expressions: *Schwarze*, *schwarzer Mensch* o *schwarze Bevölkerung*. També s'accepta el terme americà *Person of Color*, però en canvi, no es podria traduir mai per a *farbige Menschen*, a causa de la connotació colonialista que s'amaga darrere del terme *farbig*.¹⁹ Aquesta informació es basa, sobretot en el glossari d'Amnistia Internacional, ja que no s'han trobat altres institucions o organitzacions que parlessin amb tant detall sobre aquesta part del llenguatge inclusiu en alemany.

Quant al català, igual que en alemany, no s'ha trobat cap organització de la llengua que parlés d'aquesta part del llenguatge inclusiu. Tanmateix, hi ha diversos manuals i organitzacions que poden servir de guia per a fer la tria del terme que es farà servir per a la traducció. Segons la *Guia de comunicació inclusiva* de l'ajuntament de Barcelona, els termes adequats serien: *persona negra*, *persona racialitzada* i *persona afrodescendent* i apunta que s'han d'evitar les expressions *persona de color*, ja que es considera un eufemisme i el diminutiu *negret* que implica infantilisme i

¹⁹ Vegeu: Amnesty International, 2017.

menysteniment.²⁰ Per una altra banda, es va contactar també amb l'organització SOS Racisme, una ONG que actua en defensa dels drets humans des de l'acció antiracista. A partir d'aquí es va poder parlar amb una representant de l'organització, que va recomanar consultar també l'estudi de la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual (MDA) del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC).²¹ En aquesta mesa també es van desaconsellar els diminutius i l'expressió *persona de color*, terme que cataloguen com a fals eufemisme, és a dir una expressió atenuada per a referir-se a una cosa que no es vol mencionar directament. És per aquesta mateixa raó que s'ha d'evitar. L'expressió que recomanen per a substituir-la és *persona negra* o *persona d'origen africà*. Tampoc s'aconsella l'ús del terme *raça* atès que és una classificació científica obsoleta i s'aconsella el mot *ètnia*. Aquesta última recomanació s'ha seguit en la traducció dels mots «äußere Rassenschränken» que s'ha traduït per «barrera d'ètnies externa» en lloc de l'altra opció que es va sospesar al principi: «barreres racials externes».

A la traducció s'han utilitzat els termes *persona negra* i *negre/a*. S'han descartat els termes *persona afrodescendent* i *persona d'origen africà*, ja que s'entén que aquest terme s'utilitzaria en contextos i països on la majoria de la població sigui gent blanca, però en l'espai on se situa l'acció del llibre, a Namíbia, ja se sobreentén que la majoria de la població és afrodescendent i no seria un terme adequat per a la diferenciació d'ètnies. El primer terme, *persona negra*, s'ha usat perquè, com ja s'ha mencionat anteriorment, és el terme recomanat en català. Per una altra banda, també s'ha usat l'expressió *negre/a* per qüestions d'estil encara que no sigui tan recomanable, ja que usar sempre *persona negra* podria fer que el text sonés molt repetitiu. Per a evitar aquesta repetició del mot *persones* també s'han usat els recursos de canviar el substantiu que acompanyava a l'adjectiu *negre/a*, i s'han aprofitat expressions com «die schwarzen Studenten» o «schwarze Namibier» que s'han traduït per «els estudiants negres» i «els namibians negres».

²⁰ Vegeu: Ajuntament de Barcelona: Racisme i prejudicis ètnics i culturals

²¹ Vegeu: Consell de l'audiovisual de Catalunya, 2013: 10-11

5.2. Tractament de l'anglès i l'afrikaans

Com ja s'ha comentat anteriorment, en les comunitats on es parla alemany a Namíbia es fa també un ús extensiu de l'anglès i l'afrikaans i això es veu reflectit en la redacció del llibre. Apareix tant en la forma d'un sol terme en afrikaans o alemany enmig d'una frase com directament algunes frases senceres en anglès. El criteri que s'ha seguit en aquests casos ha sigut conservar sempre la paraula en l'idioma original. D'aquesta manera s'ha volgut donar al lector català una idea de la multiculturalitat del país. S'han mantingut paraules com *oubaas*, *oumissies* i *mevrou* en afrikaans i també expressions com *Nkosi sikelel iAfrika* una oració en la llengua Xhosa que significa «Que Déu beneeixi Àfrica» que es menciona diverses vegades al llibre. El que sí que s'ha escrit en català han sigut les traduccions alemanyes del terme que s'oferissin al text original, tot i que no ha sigut el cas de tots els termes. Això es pot veure en l'oració de l'últim capítol: «Stattdessen stimmten wir das alte afrikanische Lied „Nkosi Sikelel' iAfrika“ an, das später, nach 1994 sie südafrikanische Nationalhymne werden sollte: „Gott schütze Afrika“» en aquest cas, el nom de la cançó en xhosa s'ha mantingut en la llengua original, però s'ha traduït aquest últim «Gott schütze Afrika» per «Que Déu beneeixi Àfrica». També s'han mantingut el nom de la llei sud-africana *Mixed marriage and Immorality acts* i el nom del moviment *anti-apartheid Black Consciousness* que es mencionen en el capítol «Fortschritte und Rückschläge» per a mantenir la funció referencial. Per a mantenir aquesta coherència interna, també s'han deixat en anglès les expressions com «we are sorry» o «down, down, down!».

Pel que fa a les paraules del glossari, s'entén que és una decisió que faria l'editor i no tant el traductor. Tanmateix es van haver de decidir un criteri a seguir que al final van ser aquest: tots els termes del glossari es deixarien igual perquè el lector els pogués buscar fàcilment. Els únics que s'han traduït, i només ha sigut de manera parcial, han sigut els compostos alemanys. De les paraules compostes s'ha traduït la base i s'ha deixat l'especificatiu en la llengua original. D'aquesta manera s'evita l'ús de repeticions entre llengües i també les explicacions afegides. Gràcies a això s'han evitat frases com aquesta: «els arbres *Kameldornbäume* continuarien creixent valerosament a la vora del riu» Així, per exemple, *Kameldornbaum* s'ha traduït per «arbre *Kameldorn*» i *Turnhallenkonferenz* s'ha traduït per «conferència de Turnhalle». D'aquesta manera el lector català tindrà el mateix grau d'informació que el lector alemany.

5.3. Traducció de termes especialitzats de la història de Namíbia.

Un altre aspecte que ha presentat alguns problemes a l'hora de fer la traducció ha sigut la falta d'informació del país i del context històric tant en anglès, com en alemany, català o castellà. Això ha suposat, per una banda, que sigui difícil entendre bé el context en el qual passa l'acció, però també ha implicat una manca de referents terminològics. Així i tot, assegurar que els termes més específics estaven ben traduïts i facilitar la cerca d'informació per part del lector sobre el tema, ha sigut l'objectiu que s'ha tingut en compte a l'hora de prendre les decisions per a la seva traducció.

Els problemes terminològics s'han agrupat en diversos grups: sigles i acrònims, noms propis, política, ètnies, geografia, flora i títols. Per a la traducció d'aquests termes s'ha pres com a referència l'enciclopèdia catalana i el portal en línia Termcat.

En primer lloc, pel que fa a les sigles i acrònims, s'han pogut traduir els més propers a nosaltres gràcies a l'enciclopèdia catalana: ONU, OAP i OUA. Dels acrònims més arrelats a la història namibiana, el criteri de l'enciclopèdia catalana ha sigut deixar les sigles com en la llengua original. Això passa amb SWAPO i DTA que no han estat reformulats en la traducció catalana. És per aquesta mateixa raó que quan en la traducció s'ha trobat un acrònim o una sigla sense entrada a l'enciclopèdia o cap mena de referència bibliogràfica de la llengua catalana, s'ha fet servir el mateix criteri i s'ha deixat l'acrònim o la sigla en la llengua original. D'aquesta manera també es manté la funció referencial que s'ha intentat mantenir en tota la traducció. Com a exemple d'això tenim l'acrònim *PLAN* i les sigles *SWATF*. Una altra raó per la qual no s'han traduït aquests termes és la seva explicació al glossari i com ja s'ha mencionat, la intenció de facilitar la recerca d'informació complementària al lector, tant en el glossari que s'ha afegit al final del llibre com en fonts complementàries. Tanmateix, al glossari s'ha ofert una traducció dels termes que formen les sigles o els acrònims entre parèntesis.

En segon lloc, a l'hora de decidir què fer amb els noms propis s'han seguit les directrius del portal web Optimot que recomana no traduir els antropònims.²² Tanmateix, s'ha d'aclarir que tots els personatges històrics que es mencionen al relat s'han buscat també a l'enciclopèdia i alguns no s'han escrit com en el text original. Un exemple d'això és Javier Pérez de Cuéllar, secretari general de l'ONU entre 1982 i 1991, d'origen peruà. Al text original en alemany l'autora escriu el nom sense accents, però en la traducció s'ha respectat l'escriptura del nom en espanyol. Un altre terme que tampoc s'ha traduït, per les mateixes raons, ha sigut el nom de la granja on passa l'acció, Farm Gras. En aquest cas, s'han seguit les directrius del Manual d'estil de l'Institut d'estudis catalans, on es

²² Vegeu: Optimot, 2011: Cometes (signes de puntuació)

mentona que els topònims menors, si no tenen ja una traducció arrelada a la tradició catalana, es poden tractar de dues maneres: deixar en la llengua original la part concreta i traduir al català la part genèrica, que hauria portat a la traducció: *granja Gras* o deixar-ho tot en l'idioma original i escriure la part genèrica en majúscules, que ha portat a la traducció escollida *Farm Gras*. Tampoc cal marcar-ho en cursiva, com es faria amb qualsevol altre estrangerisme.²³ S'ha optat per *Farm Gras* i no per *granja Gras* perquè sigui més fàcil per al lector buscar-ne informació en línia.

En tercer lloc, les ètnies han sigut un element difícil de traduir, ja que no tenen cap entrada pròpia a l'enciclopèdia i al Termcat només es mencionen els *nama* i els *damara*. La resta d'ètnies que es mencionen al llibre, ovambo, herero i san, s'han extret de l'entrada de Namíbia a l'enciclopèdia. També cal destacar que en el text alemany, aquestes ètnies s'escriuen en majúscula perquè són noms propis, però en català s'han d'escriure en minúscula.

En quart lloc, per a traduir termes de política també ha sigut molt útil l'entrada de Namíbia a l'Enciclopèdia catalana, allà s'hi ha pogut trobar els diversos noms que ha tingut al llarg dels anys la República com: *Àfrica Sud-occidental alemanya* i *Àfrica del Sud-oest*. També ha servit de guia per a la traducció del terme *Demokratische Turnhallenallianz* que s'ha traduït per «Aliança democràtica de Turnhalle». Així i tot, hi ha un terme que no s'ha trobat: *Grenzkrieg*, que va ser la guerra que es va lluitar entre Namíbia i Sud-àfrica entre els anys 1966 i 1989. Com que no existeix cap mena de referència a aquest terme en català, i tampoc sembla que sigui el nom oficial de la guerra, s'ha optat per una traducció literal: «guerra de la frontera». També val la pena comentar la referència que es fa a la frase del que va ser canceller alemany Helmut Kohl: «Die Gnade der späten Geburt» que s'ha traduït com «la gràcia del naixement tardà». En aquest cas no s'ha mantingut en la llengua original, atès que ja es dona la referència de qui ho ha dit.

En cinquè lloc, s'ha de comentar la traducció que s'ha fet de la geografia namibiana. Com que és un país tan llunyà, tan cultural- com geogràficament, de Catalunya, no hi ha traduccions ja establertes dels accidents geogràfics o les ciutats del país. S'ha tingut en compte, sobretot, mantenir la funció referencial com ja s'ha comentat en altres ocasions, però també s'ha intentat facilitar la comprensió del lector. Així, per exemple, noms com Lüderitz o Mariental, no s'han traduït, ja que segons el Manual d'Estil de l'Institut d'Estudis Catalans, en català només es traduiran les ciutats, poblacions o localitats que tenen una forma tradicional catalana.²⁴ Per una altra banda, termes com *Haifischinsel* o *Fischfluss* s'ha usat el mateix criteri que s'ha usat per a la traducció ja comentada d'arbre *Kameldorn*. D'aquesta manera, s'han traduït com «illa Haifisch» i «Riu Fish». S'ha de

²³ Vegeu: Manual d'estil de l'Institut d'estudis catalans, 2009: XI noms propis estrangers

²⁴ *Ibíd.*

comentar també que la forma *Fischfluss* és la forma alemanya del nom, però a l'hora de fer la traducció al català, s'ha usat el mot *Fish* en anglès, perquè és la forma més estesa d'anomenar aquest riu.

En darrer lloc, s'han de comentar el criteri que s'ha seguit per a traduir els títols de llibres i cançons. S'ha prioritzat, com a tota la traducció, la funció referencial que permetria al lector buscar fàcilment el llibre o la cançó en concret. Si algun dels llibres que es menciona ja fos traduït, s'hauria posat el títol de la traducció, però com que no és així, s'ha escrit el títol del llibre o la cançó en alemany com en l'original i llavors s'ha seguit de la traducció literal del títol entre parèntesis. Així, el llibre *Peter Moors Fahrt nach Südwest* es mostra al text d'aquesta manera: «*Peter Moors Fahrt nach Südwest* (el viatge de Peter Moor al Sud-oest)». S'ha fet el mateix amb el llibre «*Was Afrika mir gab und nahm* (el que Àfrica em va donar i prendre)» i la cançó «*Südwestlied* (la cançó del sud-oest)».

5.4. Ús de les cometes

A l'hora de traduir de l'alemany al català s'han de tenir en compte les diferències entre les normes de l'ortotipografia de cada llengua. En alemany, les cometes es fan servir, sobretot, pels diàlegs, l'èmfasi irònic o no irònic d'una paraula, les citacions i els títols.

Primer es parlarà dels diàlegs. Al text original els diàlegs s'indiquen amb cometes dobles. Per a la traducció s'han fet servir les convencions de la llengua catalana: les intervencions s'indiquen amb un guió llarg a l'inici i al final i se separen amb un punt i a part els canvis d'interlocutor. Aquesta separació i l'ús del guió llarg també s'ha seguit en el cas d'intervencions sense resposta com es pot veure en la primera oració de la novel·la: «—Ah, ja arriba la nostra nova mare!». Pel que fa a la puntuació d'aquests diàlegs, s'ha de vigilar sobretot quan hi ha un signe de puntuació final abans d'una acotació. Si va seguit d'un verb *dicendi*, aquest signe de puntuació s'afegirà després d'aquesta acotació i abans del següent guió llarg, excepte si és un signe d'exclamació o d'interrogació. Aquesta regla coincideix amb l'alemanya.

Exemple:

«—Per a alguna cosa servirà— em vaig atrevir a contestar.— Jo crec que...

—Millor que et treguis aquestes banades del cap —em va interrompre.— Si vols sobreviure aquí, hauràs d'adaptar-te.»

Per una altra banda, si el que segueix a la intervenció és una explicació, el signe de puntuació es col·loca just després de la intervenció:

«—El mateix passa amb els joves treballadors de la granja. —continuava amb la lliçó— Quan comencen, encara són salvatges, però amb el temps acaben treballant bé amb nosaltres.»

L'única excepció a aquest criteri ha sigut la traducció d'aquesta intervenció al primer capítol que s'ha traduït: «„Warum willst ausgerechnet du auf einer Farm leben? Warum heiratest ausgerechnet du einen Farmer?“, hatten mich meine Kommilitonen an der Universität gefragt und sogar mein Professor» que al text meta s'ha formulat d'aquesta manera: «Els meus companys de la universitat i fins i tot el meu professor m'havien preguntat per què, precisament jo, volia viure en una granja i per què, precisament jo, em casava amb un granger». En aquest cas s'ha reformulat l'oració i s'ha usat l'estil indirecte per a transmetre aquesta interacció entre Erika, els seus col·legues i el professor d'universitat que es dona en un espai temporal anterior al de la narració de la novel·la, però que es presenta just abans d'un diàleg entre Erika i Anton sobre el mateix tema, que en la versió original està separada per un paràgraf, però que en la versió catalana podria confondre al lector.

Segon, quant a l'èmfasi de les paraules, en el text original es fan servir les cometes per a tres tipus d'èmfasi: un èmfasi irònic, un ús metalingüístic de diversos termes i un èmfasi d'una paraula en concret o una frase. Aquest primer ús es pot marcar en català tant amb les cometes dobles com amb cursiva. S'ha decidit marcar-ho amb les cometes dobles com a l'original. Això es podria veure en el capítol «Fortschritte und Rückschläge» quan es narra la mort de Steve Biko. En aquest exemple l'ús de les cometes s'usa de manera irònica per a indicar que, encara que als informes oficials hi constés que Biko havia mort, corria el rumor que havia estat assassinat: «Im September 1977 war auch die Nachricht übers Radio gekommen, dass Steve Biko in einem Gefängnis in Pretoria „verstorben“ war» en català s'ha decidit traduir-ho d'aquesta manera «El setembre de 1977 també va arribar la notícia per ràdio que Steve Biko havia “mort” en una presó a Pretòria». Cal mencionar també que en la cita que s'ofereix en aquesta explicació, s'ha fet ús de cometes altes només perquè en la normativa catalana, dins d'unes cometes baixes o espanyoles, tot el que vagi en cometes s'ha de marcar amb cometes altes per a seguir una jerarquia. Però en la traducció s'han usat cometes baixes. El segon ús és el metalingüístic. En català aquest èmfasi es marca en la majoria de casos en cursiva i és per aquest motiu que s'ha decidit fer l'ús de la cursiva per aquests termes. Aquest ús es pot veure en l'entrada «*Kameldornbaum* o arbre *Kameldorn*» del glossari on es menciona que «La paraula *Kamel* prové de la paraula de l'afrikaans *kameelperd* que no significa *camell* sinó *girafa*». El tercer ús, emfatitzar una paraula en concret o una frase, no està recollit al diccionari de referència *Duden*.²⁵ Així i tot, en català aquesta funció sí que es podria marcar, amb cometes o amb cursiva. Tanmateix, això podria causar un problema de comprensió, ja que en català aquest recurs no s'utilitza gaire sovint i es podria confondre amb l'ús irònic. És per aquesta raó que s'ha decidit que no es faria servir cap marcador per a aquest motiu. Això es pot veure en la primera oració del segon capítol traduït «Am 1. September 1977 trat der von Südafrika ernannte, als “fortschrittlich” geltende Richter M.T. Steyn sein Amt als Generaladministrator für Namibia an und löste die Turnhallenkonferenz offiziell auf», que s'ha traduït al català d'aquesta manera: «L'1 de setembre de 1977 el jutge progressista M.T. Steyn, nomenat per Sud-àfrica, va emprendre el càrrec d'administrador general de Namíbia i va rescindir oficialment la conferència de Turnhalle». Si es marqués, això podria induir una confusió en el lector i que entengués que M.T. Steyn era progressista com a ironia, quan és vital per a poder fer una bona lectura del capítol, entendre que de veritat sí que ho era. Cal mencionar també que els estrangerismes segons el manual d'estil de l'Institut d'estudis catalans s'han d'escriure en cursiva i per evitar redundàncies ortotipogràfiques

²⁵ Vegeu: Duden, 2021

tots els estrangerismes que portaven cometes al text original s'han escrit només en cursiva, excepte les citacions.²⁶

El tercer ús que s'ha mencionat per a les cometes són les citacions. Aquest aspecte en català funciona de la mateixa manera. Aquesta norma s'aplica tant a cites de llibres o cançons i personatges il·lustres com podrien ser: «la gràcia del naixement tardà» o «Estimem el Sud-oest», com a citacions de personatges anònims com quan a la celebració de la independència l'autora narra com tothom es va posar a cridar «*down, down, down!*» o quan explica que el seu sogre li deia que les seves «ximpleries socialistes» no eren tan importants com treballar de valent.

Finalment, els títols que en el text original s'han marcat entre cometes, que són principalment els títols de cançons, s'han escrit també sense cometes i s'han seguit, d'aquesta manera, les indicacions de l'Institut d'Estudi Catalans.

²⁶ Vegeu: Manual d'estil de l'Institut d'estudis catalans, 2009: VII Els signes de puntuació i altres signes ortogràfics

6. Conclusions

Quan vaig començar a fer aquest treball, la meva finalitat era poder tenir una visió diferent de l'alemany i les cultures associades a l'idioma de la que s'aprèn a la universitat. Durant l'estudi de l'alemany, que es parla a diversos països d'Europa i com hem vist en aquest treball encara es parla a antigues colònies alemanyes, l'estudi cultural se sol centrar en un d'aquests països europeus, sobretot Alemanya o Àustria. La traducció d'aquest llibre m'ha permès tenir una visió més global de l'alemany com a llengua, m'ha ajudat a descobrir noves cultures i, a més, m'ha ensenyat altres aspectes de la història alemanya i el passat colonial del país i d'Europa. Cal remarcar que, a conseqüència d'aquesta novetat, s'ha hagut de fer un extens treball de documentació i recerca respecte al context cultural, polític i lingüístic del país. Aquesta ha sigut la dificultat principal del treball.

A la introducció s'explica que els objectius que es volien aconseguir al final del treball eren, primerament, fer una traducció de qualitat, cosa que s'ha intentat aconseguir amb la labor de recerca tan exhaustiva que s'ha dut a terme. Així i tot no crec que un mateix pugui estar segur mai d'haver fet una traducció perfecta, ja que moltes vegades els traductors ens endinsem massa en el text i és quan es mira de forma externa, sense cap mena de lligam amb el text quan es poden detectar certs errors. Aquest treball m'ha obligat a ser traductora i revisora alhora i he après a apreciar molt més la figura del revisor extern.

Per una altra banda, el segon objectiu era fer una prova del que podria ser un encàrrec de traducció. Crec que aquesta ha sigut la part que he pogut acomplir en un grau més baix, ja que com a traductora he pres algunes decisions que segurament prendria un editor, com la traducció o no traducció de les paraules en afrikaans i alemany i els termes del glossari. No obstant això, també he pogut optimitzar els meus mètodes de recerca i veure quines eines funcionen millor per a mi. Això també m'ha portat a una comprensió més realista de l'equilibri que hi hauria d'haver entre la traducció i la recerca per a poder crear una traducció de qualitat en el menor temps possible. Així i tot, no puc evitar pensar que aquesta traducció és un procés artificial, ja que s'han tingut vuit mesos per a fer una traducció d'unes dinou pàgines, sense comptar el glossari, d'un llibre que en té tres-centes seixanta-cinc. Encara que també s'ha de tenir en compte que durant aquest temps, s'ha fet una gran feina de recerca i redacció de la informació recopilada. En el món professional això no seria possible, ja que no es pot comparar el coneixement del text i el context en el qual se situa el llibre a què s'ha arribat al final de la producció d'aquest treball, amb el coneixement que es tenia quan es va elaborar la primera traducció, que es va fer amb una recerca simultània a la traducció.

Aquest treball ha sigut molt enriquidor i ha ampliat la meva visió del que és la traducció editorial, que no només consisteix en el mer transport de paraules d'una llengua a l'altra, sinó que pot arribar a ser un camí d'aprenentatge també per al traductor. Entenc, també, que aquesta ha sigut una prova artificial, ja que ha faltat la figura de l'editor que hauria limitat, la llibertat de traducció.

En el futur m'agradaria poder repetir aquest procés en el món de la traducció professional i poder aplicar tots els coneixements que he pogut obtenir d'aquest treball.

7. Bibliografia

7.1. Bibliografia citada

- AJUNTAMENT DE BARCELONA. (s.d). *Guia de comunicació inclusiva*. Recuperat de <https://ajuntament.barcelona.cat/guia-comunicacio-inclusiva/> (Última consulta: 02/06/2021)
- AMNESTY INTERNATIONAL. (2017). *Glossar für diskriminierungssensible Sprache*. Recuperat de <https://www.amnesty.de/2017/3/1/glossar-fuer-diskriminierungssensible-sprache> (Última consulta: 02/06/2021)
- CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA. (2013). *Guia del llenguatge inclusiu. Immigració, Racisme i Xenofòbia*
- DUDEN. (2021). *Anführungszeichen*. Recuperat de <https://www.duden.de/sprachwissen/rechtschreibregeln/anfuhrungszeichen#D7> (Última consulta: 02/06/2021)
- FONDO INTERNACIONAL DE AYUDA Y DEFENSA PARA ÁFRICA MERIDIONAL. (1980). *Namibia: la realidad*. Londres: International Defence and Aid Fund for Southern Africa
- HADFIELD, L. (2017). Steve Biko and the Black Consciousness Movement. *Oxford Research Encyclopedia of African History*. Recuperat de <https://oxfordre.com/africanhistory/view/10.1093/acrefore/9780190277734.001.0001/acrefore-9780190277734-e-83> (Última consulta: 02/06/2021)
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. (2009). VII Els signes de puntuació i altres signes ortogràfics. *Manual d'Estil*. (#4) Recuperat de <https://estil.llocs.iec.cat/2019/02/06/vii-els-signes-de-puntuacio-i-altres-signes-ortografics/> (Última consulta: 02/06/2021)
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. (2009). XI Els noms propis estrangers. *Manual d'Estil*. (#4) Recuperat de <https://estil.llocs.iec.cat/2019/02/06/xi-els-noms-propis-estrangers/> (Última consulta: 02/06/2021)
- KÖBLER, R. (2015). *Namibia and germany: Negotiating the past*. Windhoek: African Books Collective
- MANDATE. (2020). Dins Encyclopedia Britannica. Recuperat de <https://www.britannica.com/topic/mandate-League-of-Nations> (Última consulta: 02/06/2021)
- NAMIBIANA BUCHDEPOT. (s.d). *Erika von Wietersheim*. Recuperat de <https://www.namibiana.de/namibia-information/who-is-who/autoren/infos-zur-person/erika-von-wietersheim.html> (Última consulta: 02/06/2021)

- OPTIMOT. (2011). *Cometes (signes de puntuació)*. Recuperat de [https://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html?input_cercar=cometes&action=Principal&method=detall_completa&numPagina=1&idHit=8582&database=FITXES_PUB&tipusFont=Fitxes%20de%20l%27Optimot&idFont=8582&titol=cometes%20\(signes%20de%20puntuaci%F3\)&numeroResultat=3&clickLink=detall&tipusCerca=cerca.fitxes](https://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html?input_cercar=cometes&action=Principal&method=detall_completa&numPagina=1&idHit=8582&database=FITXES_PUB&tipusFont=Fitxes%20de%20l%27Optimot&idFont=8582&titol=cometes%20(signes%20de%20puntuaci%F3)&numeroResultat=3&clickLink=detall&tipusCerca=cerca.fitxes) (Última consulta: 02/06/2021)
- SOUTH WEST AFRICA PEOPLE'S ORGANISATION. (1998). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0063851.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- THE WORLD FACTBOOK. (s.d). *Namibia*. Recuperat de <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/namibia/> (Última consulta: 02/06/2021)
- UNITED NATIONS PEACEMAKER. (1988). *Agreement among the People's Republic of Angola, the Republic of Cuba, and the Republic of South Africa (Tripartite Agreement)*. Recuperat de <https://peacemaker.un.org/angola-tripartite-agreement88> (Última consulta: 02/06/2021)
- WIESE, H., SIMON, H. J., ZIMMER, C., & SCHUMANN, K. (2017). German in Namibia: A vital speech community and its multilingual dynamics. *Language & Linguistics in Melanesia*.

7.2. Bibliografia consultada

- AFRIKAANS. (1986). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0221097.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- ALEMANYA. (2018). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0220737.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- ALT COMISSARIAT DE LES NACIONS UNIDES PER ALS DRETS HUMANS. (2019). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-23241413.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- ANGOLA. (2012). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0004120.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- APARTHEID. (1993). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0079440.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- ARAFAT, Y. (2015). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0004693.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- BÒER. (1986). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0164007.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- CIUTAT DEL CAP. (1999). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0014569.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- DE KLERK, F. W. (2012). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0246502.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- DICCIONARI DE LA LLENGUA CATALANA (2020) Institut d'Estudis Catalans. Recuperat de: <https://dlc.iec.cat/> (Última consulta: 02/06/2021)
- DICCIONARI DE SINÒNIMS ALBERT JANÉ (2015) Institut d'Estudis Catalans. Recuperat de: <https://sinonims.iec.cat/> (Última consulta: 02/06/2021)
- ESADIR. (s.d). *Estrangerismes: marca tipogràfica (cometes o cursiva)*. Recuperat de <https://esadir.cat/lexic/ambmarcatipografica> (Última consulta: 02/06/2021)
- FISH RIVER. (2010). Dins Encyclopedia Britannica. Recuperat de <https://www.britannica.com/place/Fish-River> (Última consulta: 02/06/2021)
- GENSCHER, H.D. (2016). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0029699.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- HERERO. (1987). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0187371.xml> (Última consulta: 02/06/2021)

- INFO NAMIBIA. (s.d). *Namibias Geographie*. Recuperat de <https://www.info-namibia.com/de/info/namibias-geographie> (Última consulta: 02/06/2021)
- KÖBLER, R. (2011). Zweierlei Amnesie und die komplexe postkoloniale Lage Namibias. *Die Friedens-Warte*, 86(1/2), 73-99. Recuperat de <http://www.jstor.org/stable/23778801> (Última consulta: 02/06/2021)
- MANDELA, N. (2018). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0039703.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- MUBARAK, M.H. (s.d). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0044684.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- MUGABE, R.G. (s.d). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0240671.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- NAMÍBIA. (2008). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0045335.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- NAMIBIA BIODIVERSITY DATABASE. (2021). *Namibian Languages*. Recuperat de <http://biodiversity.org.na/NamLanguages.php> (Última consulta: 02/06/2021)
- NAMIBIAN BROADCASTING CORPORATION. (2017). *Namibia's Independence 1990* [Vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=7Kk1ZbR2QF4> (Última consulta: 02/06/2021)
- NAMIBIANA BUCHDEPOT. (s.d). *Anton von Wietersheim*. Recuperat de <https://www.namibiana.de/namibia-information/who-is-who/autoren/infos-zur-person/anton-von-wietersheim.html> (Última consulta: 02/06/2021)
- ORGANITZACIÓ DE LA UNITAT AFRICANA. (2016). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0047563.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- ORGANITZACIÓ DE LES NACIONS UNIDES. (2008). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0047565.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- ORGANITZACIÓ PER A L'ALLIBERAMENT DE PALESTINA. (2020). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0047581.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- OVAMBO. (1988). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0198322.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- PÉREZ DE CUÉLLAR, J. (2020). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0050270.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- PRETÒRIA. (2019). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0052691.xml> (Última consulta: 02/06/2021)

- REPÚBLICA DE SUD-ÀFRICA. (2018). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0064416.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- SAN. (1988). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0141002.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- SOUTH AFRICAN GOVERNMENT. (s.d). *National anthem*. Recuperat de <https://www.gov.za/about-sa/national-symbols/national-anthem> (Última consulta: 02/06/2021)
- TERMCAT. (2020). Institut d'Estudis Catalans. Recuperat de: <https://www.termcat.cat/ca> (Última consulta: 02/06/2021)
- UNSCR. (1969). *Resolution 269*. Recuperat de <http://unscr.com/en/resolutions/269> (Última consulta: 02/06/2021)
- UNITED NATIONS PEACEMAKER. (1978). *Security Council Resolution 435 (1978): Namibia*. Recuperat de <https://peacemaker.un.org/namibia-resolution435> (Última consulta: 02/06/2021)
- UNIVERSITAT POMPEU FABRA. (s.d). *Universitats d'Àfrica*. Recuperat de <https://www.upf.edu/web/lilibre-estil/universitats-d-africa> (Última consulta: 02/06/2021)
- VON WEIZSÄCKER, R. (2015). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0248290.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- VON WIETERSHEIM, E. (2019). «Es ist okay, Mevrouw ». Dins E. Von Wietersheim, *Guten Morgen, Namibia!* (pp. 241-245). Hamburg: Palmato Publishing.
- VON WIETERSHEIM, E. (2019). Fortschritte und Rückschläge. Dins E. Von Wietersheim, *Guten Morgen, Namibia!* (pp. 98-102). Hamburg: Palmato Publishing.
- VON WIETERSHEIM, E. (2019). Glossar. Dins E. Von Wietersheim, *Guten Morgen, Namibia!* (pp. 355-364). Hamburg: Palmato Publishing.
- VON WIETERSHEIM, E. (2019). Guten Morgen, Namibia! Dins E. Von Wietersheim, *Guten Morgen, Namibia!* (pp. 346-349). Hamburg: Palmato Publishing.
- VON WIETERSHEIM, E. (2019). *Guten Morgen, Namibia!: Eine Farm, eine Schule und der lange Weg von der Apartheid zur Unabhängigkeit*. Hamburg: Palmato Publishing.
- VON WIETERSHEIM, E. (2019). Neuanfang (1976-1978). Dins E. Von Wietersheim, *Guten Morgen, Namibia!* (pp. 09-14). Hamburg: Palmato Publishing.
- ZIMBÀBUE. (2006). Dins Gran Enciclopèdia Catalana. Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0073323.xml> (Última consulta: 02/06/2021)
- ZDF. (2018). *Völkermord in den deutschen Kolonien*. Recuperat de <https://www.zdf.de/dokumentation/terra-x/die-geschichte-der-deutschen-kolonien-100.html> (Última consulta: 02/06/2021)

8. Annexos

8.1. Neuanfang (1976-1978)

NEUANFANG (1976-1978)

»Ah, da kommt unsere neue Mutter!« Der erste Mensch, der mich begrüßte, als ich am Morgen aus dem Haus trat, war ein alter Farmarbeiter. Er saß auf der Treppe vor dem kleinen Laden, trug eine leuchtend gelbe Wollmütze, eine abgetragene, zu enge Anzugjacke und eine zerlumppte Hose. Aus seinen Ledersandalen ragten graue, rissige Zehen. Er versuchte aufzustehen wie ein Gentleman, schaffte es aber trotz seines langen Stockes nicht und ließ sich wieder auf die Treppe fallen. Stattdessen zog er seine Mütze und sagte auf Deutsch: »Gut, dass Froilein und Mister Anton gekommen sind. Der Oubaas* und die Oumissies* sind jetzt alt. Wir brauchen eine neue Mutter und einen neuen Vater.«

Es war mein erster Tag auf der Farm. Anton und ich hatten Ende 1975 unser Studium in Südafrika abgeschlossen,

* Mit Stern gekennzeichnete Begriffe werden in einem Glossar am Ende des Buches erläutert.

waren frisch verheiratet und sollten jetzt Schritt für Schritt die 52.000 Hektar große Farm der Schwiegereltern in Namibia* übernehmen.

Lang-Isaak, so hieß der alte Mann, weil er im Gegensatz zu den meisten Menschen in dieser Gegend außergewöhnlich groß war, lebte schon seit über dreißig Jahren auf Farm Gras und arbeitete als Schafhirte für Antons Eltern, die diesen Familienbesitz im Süden des Landes von Antons Großvater erworben hatten. Ich neigte mich hinunter und gab ihm die Hand.

»Ab jetzt sagst du uns, was wir machen sollen«, erklärte er freundlich. »Und wenn wir krank sind, dann sorgst du für uns. Wir sind jetzt deine Kinder.«

Ich schaute in sein Gesicht, eine Landschaft aus Falten und Schatten, und bekam ein beklemmendes Gefühl. Ich, 23 Jahre alt, die Mutter dieses alten Mannes?

Während ich ihn noch unsicher anlächelte und irgendetwas stammelte, trat mein 72-jähriger, noch sehr rüstiger Schwiegervater aus dem Schafkraal* und lud mich ein, mit ihm »mal über den Hof zu gehen.«

Nachdem wir langsam, wie auf einem Spaziergang an den verschiedenen Wirtschaftsgebäuden – der Schmiede, der Fellkammer, der Autowerkstatt – entlanggeschritten waren, ohne ein Wort zu wechseln, begann er unvermittelt:

»Du weißt, wer Pegasus ist?«

»Ja«, antwortete ich leichthin, »ein geflügeltes Pferd.«

»Gut. Dies hier ist nämlich kein Ort für fliegende Pferde. Und keiner für Träumereien. Und bitte sei dir über eins im Klaren: Dein Studium nützt dir hier nichts.«

Der alte Herr, seine langen Beine in kniekurzen Hosen, seine Füße in abgetragenen, aber blank geputzten Schnür-

schuhen und grauen Socken, lief weiter, ohne mich anzuschauen.

»Irgendetwas schon«, wagte ich zu entgegnen. »Ich denke ...«

»Am besten treibst du dir deine Flausen gleich aus dem Kopf«, schnitt er mir das Wort ab. »Wenn du hier überleben willst, hast du dich anzupassen.«

Der Schwiegervater wusste von meiner Liebe zur Literatur und auch von meinen »sozialistischen Flausen«, die man mir an der liberalen südafrikanischen Universität Kapstadt angeblich in den Kopf gesetzt hatte – aber hier auf der Farm, das machte er deutlich, komme es auf andere Dinge an: hart arbeiten, seine Pflicht erfüllen, ein Vorbild für die Angestellten sein. Wilden Pferden, er blieb bei diesem Bild, vielleicht um mir zu zeigen, dass auch er literarisch gebildet war, würden hier Zügel und Zaumzeug angelegt bekommen, um wie alle anderen auf den vorgeschriebenen Wegen zu traben. »Das Gleiche gilt für junge Farmarbeiter«, belehrte er mich weiter. »Wenn sie hier anfangen, sind sie noch ungebändigt, aber mit der Zeit arbeiten sie gut mit uns zusammen.« Er sprach weder hämisch noch kalt oder aggressiv, sondern freundlich und sachlich, schritt weiter am Gemüsegarten entlang und grüßte den dort arbeitenden Gärtner mit einem höflichen Guten Morgen.

Ich blieb stehen, betrachtete das majestätische, alte Herrenhaus, 1906 nach dem Vorbild eines norddeutschen Gutshauses erbaut, sah die hohen Eukalyptus- und die knorrigen Kameldornbäume* vor den zahlreichen weiß gekalkten Wirtschaftsgebäuden, ließ meinen Blick über die Hügel schweifen, deren grasbewachsene Buckel silbrig

in der Sonne glänzten, bis auf das braune Band des Fischflusses, das sich unterhalb des Hauses an hohen Felsmauern entlangwand.

Jetzt, im Mai, war der Fluss nur ein breites Bett aus Sand und Geröll mit wenigen großen »Wasserlöchern«, in denen sich Welse und Weißfische tummelten. Aber im Januar, als wir auf der Farm unsere Verlobung gefeiert hatten, war er nach heftigen Regenfällen rauschend »abgekommen«. In einer ausladenden, meterhohen Front hatten sich Wassermassen gurgelnd und schäumend durch das trockene, sandige Flussbett geschoben und Spinnen, Käfer, Vögel und spielende Kinder aus dem Weg gejagt. Wir waren eine Weile vor der Flutwelle hergerannt, dann mussten wir ans Ufer springen und der Fluss rauschte an uns vorbei. Für mich war dieses Ereignis wie eine Ouvertüre zu einem neuen Leben voller Abenteuer und Überraschungen gewesen.

Doch jetzt stand ich hier wie gelähmt. Innerhalb weniger Minuten war mir wie mit Hammerschlägen eingehauen worden, wie man mich sah. Für den schwarzen alten Mann war ich allmächtig, für den weißen alten Mann ein Nichts. Und schon am ersten Tag versuchte man mir die Flügel zu stutzen – der Schwiegervater durch seine Überheblichkeit, der alte Farmarbeiter durch seine Unterwürfigkeit.

Es war mein erster Tag in einem neuen Leben – und schon fragte ich mich: Was mache ich hier eigentlich? In mir stieg Wut auf, Hilflosigkeit, Verwirrung. Ich will hier weg, aber wie? Ich will hier raus, aber wohin? War ich hier überhaupt richtig? Doch dann stellte sich plötzlich noch ein anderes Gefühl ein: eine gewisse Erregung und Neugier auf diese Situation, die so ganz anders war als alles, was ich bisher erlebt hatte.

»Warum willst ausgerechnet du auf einer Farm leben? Warum heiratest ausgerechnet du einen Farmer?«, hatten mich meine Kommilitonen an der Universität gefragt und sogar mein Professor.

»Ich glaube, ich wollte auf der Farm eine Heimat finden«, sagte ich an diesem Abend zu Anton, »einen Ort, wo ich mich zu Hause fühle.«

»Ich hatte immer den Eindruck, dass ganz andere Gründe für dich wichtig waren«, erwiderte er erstaunt.

»Du hast recht. Ich habe immer andere Gründe in den Vordergrund gestellt und jetzt kann ich nur sagen: zum Glück. So fremd wie heute habe ich mich lange nicht mehr gefühlt.«

»Eine Heimat bekommst du nicht über Nacht.«

Für Anton war mein eben geäußelter Wunsch schwer nachvollziehbar. Er war auf der Farm geboren und aufgewachsen und kehrte jetzt, nach vier Jahren Landwirtschaftsstudium an der südafrikanischen Universität Stellenbosch, dorthin zurück, wo er herkam. Er wäre zwar gern nach dem Studium noch ein paar Jahre nach Deutschland oder sonst irgendwohin ins Ausland gegangen, aber seine Eltern hatten ihn unter Androhung des Farmverkaufs gedrängt, so schnell wie möglich auf die Farm zu ziehen. Sie waren alt und wollten sich zur Ruhe setzen.

Ich dagegen war die Tochter unruhiger Wandervögel. Mit einem deutschen Vater und einer südafrikanischen Mutter ergab es sich, dass unsere sechsköpfige Familie ständig zwischen zwei Kontinenten hin- und hergependelt war, ein paar Jahre in Namibia lebte, ein paar Jahre in Deutschland, ein paar Jahre in Südafrika, ich siebenmal die Schule wechselte und immer wieder neu anfangen musste, als fremdes

Schulkind, als fremder Teenager, als fremde Studentin. Ich wollte nicht mehr reisen, nicht mehr umziehen, ich wollte ankommen, mich mit einem Ort vertraut machen, dort bleiben und Wurzeln schlagen. Aber heute war mir klar geworden: Es würde Zeit und Geduld kosten, sich hier einzuleben. Und wie sollte ich mich verhalten angesichts dieser widersprüchlichen Erwartungen an mich?

Hashipalas Küche

Nach dem Rundgang über den Hof ging ich ins Haus. Dort war die Schwiegermutter damit beschäftigt, das Frühstück zu machen. »Frühstück machen« hieß nicht: Kaffee kochen, Tisch decken, Brot schneiden – nein, das machte alles Hashipala Haluteni, der als »Küchenjunge« bezeichnete Koch, der schon seit vierzig Jahren auf der Farm arbeitete, ein alter Ovambo* aus dem Norden Namibias. Die Dame des Hauses kümmerte sich lediglich um die Feinheiten der Zubereitung, und zwar nicht in der Küche, sondern im Vorraum zum Esszimmer. Nachdem wir uns mit einem gehauchten Küsschen auf die Wangen begrüßt hatten, bekam ich den ersten Unterricht: »Ich zeig dir mal, wie ich das Frühstück mache. Auf diese Platte legst du drei Scheiben Salami, eine Scheibe Leberwurst, etwa fingerdick, und für jede Person zwei Scheiben Rauchfleisch. In dieses Kännchen gießt du Milch, in diese Schale kommt die Marmelade. Ab morgen wirst du das sicher gern übernehmen.« Ich griff auch nach dem Honig. »Nein, nein, der Honig ist für sonntags.« Ich nahm das Tablett, um es ins Esszimmer zu bringen. »Nein, lass stehen, Hashipala trägt es zum Tisch.«

Ich bekam noch eine zweite Aufgabe: Da es auf der Farm keine Milchkühe gab, wurden täglich drei oder vier Schafe gemolken. Sobald Oorsak Witbeen, der schon ziemlich alte »Milchjunge«, nach dem morgendlichen Melken die sahnige Schafsmilch in die Küche gebracht hatte, wurde sie von Hashipala durch ein feuchtes Leinentuch in einen Plastikeimer gegossen und dort unter der Aufsicht der Schwiegermutter aufgeteilt: Einen Teil füllte Hashipala in einen kleinen weißen Plastikeimer und stellte ihn in den Kühlschrank, einen zweiten Teil gab er in ein Blechkännchen für das Küchenpersonal und den Rest der Milch goss er in eine ovale Porzellanschüssel und stellte sie in die Nähe des Ofens, wo sie zu Dickmilch werden sollte. Die Beaufsichtigung der Milchverteilung wurde mir noch nicht übertragen, jedoch eine andere Aufgabe: Nach 24 Stunden hatte sich auf der Milch im Eisschrank und der Dickmilch neben dem Ofen eine fette gelbliche Sahneschicht gebildet. Diese sollte ich morgens vor dem Frühstück abschöpfen und in einem Behälter sammeln bis sie reichte, um daraus Butter zu machen. Der Vater hat recht, dachte ich, dafür braucht man kein Studium.

Das Frühstück, wie auch alle anderen Mahlzeiten, nahmen Anton und ich gemeinsam mit den Schwiegereltern ein. Zu viert saßen wir an einem riesigen Tisch, dessen Tafel aus drei schwarzen Marmorplatten bestand, in einem Esszimmer, das die Ausmaße eines Tanzsaals hatte. Die Schwiegermutter saß am Kopfende, der Vater an ihrer rechten Seite. Von der Decke hing eine Klingel in Reichweite der Schwiegermutter. Wenn der Kaffee ausgetrunken war oder sonst etwas fehlte, drückte sie auf den Knopf

8.2. Fortschritte und Rückschläge

Fortschritte und Rückschläge

Am 1. September 1977 trat der von Südafrika ernannte, als »fortschrittlich« geltende Richter M.T. Steyn sein Amt als Generaladministrator für Namibia an und löste die Turnhallenkonferenz offiziell auf. Was Mudge und Kapuuu schon lange durchsetzen wollten, wurde jetzt durch den südafrikanischen Beamten möglich. Schon im Oktober 1977 widerrief er einige wichtige Apartheidgesetze wie die Mixed Marriage and Immorality Acts* sowie die Passgesetze. In der Praxis bedeutete dies, dass schwarze und weiße Namibier ab sofort frei miteinander reden, essen, sich besuchen, lieben und heiraten durften und dass schwarze Namibier keinen Pass mehr brauchten, um sich frei im ganzen Land zu bewegen. Getrennte Eingänge, getrennte Restaurants und Bars – all das sollte es nicht mehr geben.

»Endlich leben wir nicht mehr in einem Apartheidstaat!«, rief ich begeistert, als ich es in der Zeitung las, und auch die Schwiegereltern fanden die Aktion des Richters aus Südafrika »weise«. Anton fuhr eine Woche später nach Windhoek. »Es ist eine ganz neue Stimmung in der Stadt«, erzählte er am Telefon. Die Menschen auf der Straße würden entspannter und fröhlicher wirken, die Weißen weniger verkrampft, die Schwarzen weniger verschlossen – und alle wunderten sich, dass dieser Bruch sämtlicher bekannter gesellschaftlicher Tabus so leicht, so einfach und ohne Zusammenbruch aller Werte möglich war.

Die Abschaffung der krassesten Formen von Rassismus setzte Namibia – jetzt für alle sichtbar – deutlich gegenüber dem Apartheidstaat Südafrika ab. Die Verhandlungen zwischen Schwarz und Weiß innerhalb des Landes fanden

nun ohne äußere Rassenschränken statt und man traf sich immer selbstverständlicher auch privat oder in Restaurants. Eine wichtige Grundlage für eine echte Unabhängigkeit war geschaffen.

Im September 1977 war auch die Nachricht übers Radio gekommen, dass Steve Biko in einem Gefängnis in Pretoria »verstorben« war. Dass politische Gefangene in Südafrika gefoltert wurden, war inzwischen allgemein bekannt, und inoffiziell hieß es, dass er ermordet worden sei.

Biko war der Gründer der Black Consciousness* Bewegung in Südafrika gewesen sowie Mitbegründer der schwarzen Studentenorganisation South African Students Organisation, SASO, die sich bewusst gegen eine Zusammenarbeit mit weißen liberalen Studenten entschieden hatte. Das tief sitzende, oft unbewusste Minderwertigkeitsgefühl der Schwarzen sollte nicht mehr auf die herablassende Besserwisserei und das paternalistische Wohlwollen der weißen Liberalen, die es durchaus in Südafrika gab, treffen. Nur so könnten, sagte Biko, schwarze Intellektuelle ein eigenes Selbstverständnis entwickeln. Anton und ich waren schockiert über Steve Bikos Tod, denn wir wussten aus unserer Studentenzeit, was er schwarzen Südafrikanern bedeutet hatte.

Als wir in Kapstadt studierten, lernten wir über eine kirchliche Organisation eine Gruppe schwarzer Studenten der University of the Western Cape kennen und trafen uns danach noch einmal mit ihnen. Aber zu einer Freundschaft sollte es nicht kommen. Die Apartheidpolitik in Südafrika wurde immer brutaler umgesetzt, die Studenten fingen an, sich zu radikalisieren, und immer mehr schlossen sich der

Black Consciousness Bewegung von Steve Biko an. Was diese Radikalisierung bedeutete, erlebten Anton und ich, als wir uns ein drittes Mal mit den schwarzen Studenten trafen. Gleich nach der Begrüßung teilten uns die jungen Männer und Frauen mit: »Heute sehen wir uns zum letzten Mal. We are sorry, aber wir müssen unseren Weg ohne euch gehen. Es hat nichts mit euch persönlich zu tun. Es ist ein politischer Beschluss – in einer Zeit, wo alles Persönliche politisch ist.«

Wir starrten sie an und wussten nicht, was wir sagen sollten. Und auch die schwarzen Studenten blieben eine Weile still. Dann fassten sie sich an den Händen, fassten auch unsere Hände, und sangen das alte melancholische Lied, das viele Jahre später die südafrikanische Nationalhymne werden sollte: »*Nkosi Sikelel' iAfrika*« – »Gott schütze Afrika«. Ich spürte eine große Trauer, um diese erzwungene Fremdheit, um meine eigene Entfremdung als weiße Afrikanerin. Dann umarmten wir uns noch einmal, die Mädchen weinten, wir weißen Studenten blieben wie vor den Kopf geschlagen zurück. Und wir sahen diese Menschen tatsächlich nie wieder.

Im November 1977 gründeten Mudge und Kapuuo eine politische Partei, die Demokratische Turnhallenallianz, kurz DTA genannt, die schon bald in aller Munde war. Die Parteien der Allianz waren immer noch ethnisch getrennt, auch die Republikanische Partei, die Dirk Mudge inzwischen gegründet hatte, hatte nur weiße Mitglieder, aber als Allianz bestanden sie aus einem gemeinsamen Block. Viele hofften, dass die DTA eine starke Gegenpartei zur SWAPO sein würde, sollte es tatsächlich bald zu Wahlen kommen.

Während dieser Zeit nahm Anton immer noch regelmäßig an Kommandoübungen teil, mal an einem Kurs in Stampriet, mal an der Grenze zu Angola, mal für Schießübungen in Südafrika. Aber wie auch vielen weißen südafrikanischen und namibischen Soldaten, die eingezogen und in den Krieg geschickt wurden, um gegen die eigenen Landsleute zu kämpfen, kamen ihm diese Übungen zunehmend sinnloser vor.

Der weiße Bure Dirk Mudge und der Herero Chief Clemens Kapuuo führten weiterhin Gespräche, suchten nach Gemeinsamkeiten und entwarfen ein Bild von einem freien Namibia, in dem alle Menschen eine Stimme haben würden. Doch im März 1978 gab es einen entsetzlichen Rückschlag. Clemens Kapuuo war erschossen worden, vor seinem Geschäft, die Täter unauffindbar. Die Südafrikaner beschuldigten sofort die SWAPO, die SWAPO die Südafrikaner. Auch Wochen später gab es noch keine Festnahmen, aber der Mord gab den Südafrikanern erneut Anlass für eine Verhaftungswelle von SWAPO-Anhängern innerhalb Namibias.

Und schon am 4. Mai 1978 gab es eine neue Hiobsbotschaft. Südafrika hatte das SWAPO-Lager Cassinga in Angola angegriffen, es gab fast 1.000 Tote, die meisten Zivilisten, darunter viele Kinder. Es war für die SWAPO eine traumatische Erfahrung, Berge von Hass wuchsen in den Überlebenden, wie sollte man den Südafrikanern überhaupt noch begegnen, um gemeinsam die Unabhängigkeit Namibias voranzutreiben?

Die bei dem Angriff gefangen genommenen PLAN-Soldaten brachten die Südafrikaner in das Lager Kaiganachab in der Nähe von Mariental. Als Anton wenige Wochen

später bei einer Kommandoübung dort Dienst schieben musste, lernte er sie kennen. Die meisten Männer waren verschlossen, aber mit einigen kam er ins Gespräch. »Wir haben keine Seife, keine Rasierklingen«, sagten sie, »und auch nicht genug zu essen.« Sie boten Anton an, Körbe zu flechten und Holzfiguren zu schnitzen, um sie gegen Dinge, die er für sie kaufen würde, zu tauschen. Sie taten Anton leid, und jedes Mal, wenn er nach Mariental fuhr, packte er Kartons mit Waren aus dem Farmladen, lud sie auf sein Auto und kam mit geflochtenen Wäschekörben, Untersetzern, Holzfiguren und ein Mal mit einem vollständigen Schachbrett zurück. Nach einigen Monaten stapelten sich die Körbe in der Rumpelkammer bis unter die Decke. Einige konnten wir verkaufen, einige verwendeten wir selbst. Es war seltsam, dachte ich, die PLAN-Soldaten der SWAPO waren so weit von uns entfernt, ausgebildet im Ausland, kämpfend in unserem Nachbarland oder Untergrundkämpfer im Norden Namibias, unbekannte Guerillas, die wir mit Angstvorstellungen verbanden, und jetzt standen ihre Körbe und Holzfiguren in unserem Haus und waren auf seltsame Weise Teil unserer Welt geworden.

Das Ende einer Zeit

Im Mai wurde Angela ein Jahr alt und fing an zu laufen. Hututus kam täglich, um auf sie aufzupassen, während ich im Laden war oder im Büro, in der Fellkammer oder im Garten. Am liebsten trug Hututus die Kleine in ein Tuch gewickelt auf dem Rücken und lief mit ihr über den Hof

oder bis zum Fischfluss. Annemarie hatte auch für mich solch ein Tuch genäht, ein Viereck aus bunten Flickern und vier langen Bändern an jeder Ecke, aber ich bekam schon nach wenigen Schritten Rückenschmerzen und trug mein Töchterchen lieber auf dem Arm.

Genau zwei Jahre war ich jetzt auf der Farm, und auch wenn die Schwiegereltern und ich uns angenähert hatten, wartete ich auf den Tag, an dem Anton und ich endlich allein sein würden. Denn mit einem eigenen Kind fiel es mir noch schwerer, selbst ein Kind im Haus zu sein. Und tatsächlich, die Schwiegereltern fuhren immer häufiger in die Hauptstadt. Sie hatten beschlossen, ihr altes Haus in Windhoek zu renovieren, das schon die Großeltern Gusinde als Stadtdomizil genutzt hatten. Es wurde ausgeräumt, gestrichen und neu möbliert. »Irgendwann demnächst« sollte es für die Schwiegereltern ein neues Zuhause werden.

Dann starb der alte Lang-Isaak, der sein gesamtes Leben auf den Schafposten von Farm Gras verbracht hatte und der es nun nicht mehr erleben sollte, dass ich zu seiner Mutter werden würde. Man hatte seine Leiche im Haus eines Verwandten im Dorf aufgebahrt, und seine Tochter kam zu mir, um eine Petroleumlampe für die Nacht zu holen. Am Abend begann die Totenwache und drei Nächte lang hörten wir die klagenden Gesänge der Frauen durch die Dunkelheit zum Farmhaus herüberhallen.

Daniel überließ den Garten sich selbst und stand zwei Tage in der Schmiede. Dort baute er einen besonders langen Sarg aus alten Holzbrettern, strich ihn schwarz an und malte liebevoll ein weißes Kreuz auf den Deckel. Hashipala kam mit einer Liste Telefonnummern, die Fami-

8.3. «Es ist okay, Mevrouw»

echoten das Geräusch der schlagenden Flügel hundertfach zurück. Auf dem Boden bewegten sich die schneeweißen Pelikane plump und schwerfällig, aber in der Luft flogen sie elegant wie Pfeile am blauen Himmel. Wir fanden sie schön, für die Leute auf der Farm aber waren sie Räuber, denn sie fingen alle Fische aus den kleiner werdenden Tümpeln im Flussbett.

Für den Unterricht hatte ich zu Beginn des Schuljahrs noch kein einziges Buch, keinen Stift bekommen, trotz rechtzeitiger Bestellung bei der Schulbehörde. Wir hatten so wenige Hefte, dass wir am ersten Tag alle alten ausradiierten, um sie noch einmal benutzen zu können, und mit den älteren Kindern klebte ich alle eingerissenen Lehrbücher wieder zusammen. Noch immer war ich nicht von der Nama-Behörde fest angestellt, ich hatte nur eine unbefristete Stelle. Auf meine Frage, warum nicht, antwortete der Schulinspektor dieses Mal: »Weil sie verheiratet sind und verheiratete Frauen von ihren Männern versorgt werden.«

Im Juni bekamen wir von Herrn Fiedler aus Bad Bentheim einen Brief. Er hatte mit dem persönlichen Referenten des Entwicklungsministers, Herrn Warncke, gesprochen – das Internat für die Farmschule Gras könne noch in diesem Jahr errichtet werden. Das Entwicklungsministerium würde DM 60.000 für ein Schülerheim und eine Lehrerwohnung bereitstellen. Sechs Wochen später begannen wir mit dem Bau. Wieder kam Hendrik Jacobs mit seiner Mannschaft aus Gibeon, die schon den Schulneubau ausgeführt hatte. Innerhalb weniger Tage stellten sie 45.000 Ziegelsteine her, und während diese an der Luft

trockneten, hoben sie das Fundament aus. Es war wieder der Schwerstarbeit, Steine und Felsbrocken türmten sich neben den Gräben.

In dieser Zeit begannen erste Demokratisierungsversuche an unseren Schulen. Die Schulinspektoren der Nama-Behörde waren zwar nach wie vor weiße Buren, doch die meisten Verwaltungsbeamten waren jetzt Nama, die sich für reale und nicht nur formale Veränderungen einsetzten. Der alte Herr Jod, der für das Unterrichtsfach Nama verantwortlich war, kam zum Beispiel, um ein Elternkomitee »als beratende Instanz für die Schulleitung« zu wählen. Dies war für die Eltern der Farmkinder etwas Neues. Sie verstanden zunächst nicht, was »nominieren« und »sekundieren« bedeutete, und bei der Abstimmung wählten alle jeden. Dennoch waren sie mit Ernst bei der Sache und lernten schnell, wie es funktionierte. »Einmal im Quartal müssen Sie als Eltern eine Versammlung abhalten«, erklärte Meneer Jod. »Und drei Wochen vorher müssen Sie diesen Termin allen Eltern schriftlich mitteilen.« Kub-Saul, der neue Vorsitzende – Annemarie wurde seine Stellvertreterin – sagte zu mir nach der Versammlung: »Das ist alles schön und gut, aber eines verstehe ich nicht: Warum müssen wir jetzt alles schreiben? Warum genügt es nicht zu sprechen?«

»Es ist okay, Mevrouw.«

Der Lehrplan für Geschichte beinhaltete inzwischen auch »Die Geschichte Südwesafrikas« und in der sechsten

Klasse war das Thema »Südwestafrika unter deutscher Herrschaft von 1884 bis 1915« vorgesehen. Die vorgeschriebenen Lehrbücher enthielten nur wenige Fakten, und ich begann, mich durch zusätzliche Lektüre zu informieren, denn während meiner eigenen Schulzeit war die Geschichte Namibias nicht thematisiert worden.

Was ich las, entsetzte mich. Als Kind hatte ich in deutschen Jugendbüchern gelesen und in Gesprächen mit deutschen Farmern gehört, wie die Hereros und Namas damals, 1904, heimlich einen Aufstand gegen die deutschen Kolonialherren geplant und heimtückisch weiße Farmer ermordet hatten. Ich hatte Bilder im Kopf von wilden schwarzen Männern, die mit einem Beil in der Hand hinter der Tür standen und ahnungslosen Deutschen den Kopf spalteten. Farmer wurden in ihren Betten ermordet – oder in ihren Farmläden, aus denen die Herero raubten, was nicht niet- und nagelfest war, und alles andere zerstörten.

Doch nun las ich die Geschichte eines deutschen Schutztruppensoldaten, *Peter Moors Fahrt nach Südwest*, und erfuhr von dem erbarmungslosen Gegenschlag der Schutztruppe gegen die einheimische Bevölkerung. An anderer Stelle las ich von den Konzentrationslagern, die unter anderem auch auf der Haifischinsel in Lüderitzbucht errichtet worden waren, dort, wo wir als Kinder gespielt hatten, ahnungslos, dass an diesem Ort – nachdem die Kaiserliche Schutztruppe den »Aufstand«, wie es hieß, der Herero und Nama niedergeschlagen hatte – fast 2.000 Männer, Frauen und Kinder in Zelten interniert worden waren und die meisten an Hunger und Durst, an Kälte und Auszehrung starben. Und ahnungslos waren auch die

Nama-Kinder bei unserem Besuch in Lüderitzbucht über die Felsen gesprungen und hatten im kalten Wind gespielt. Wie sollte ich mit ihnen darüber sprechen, mit den Nachfahren der wenigen Überlebenden? Wie eine dunkle Wand stand plötzlich die Vergangenheit zwischen uns.

Ich las weitere Bücher und brach in Tränen aus. Erst jetzt wurde mir die Grausamkeit der Kolonialkriege bewusst, erst jetzt überwältigte mich die Freundlichkeit, die uns Deutschsprachigen von Seiten der Nama so selbstverständlich entgegengebracht wurde. Ich ging mit schwerem Herzen in die Schule. Ich wusste nicht, was die Schüler über die Vergangenheit wussten, was ihre Eltern wussten, ich wollte sie schützen vor der schrecklichen Wahrheit ihrer eigenen Geschichte, wollte auch mich schützen vor der Wahrheit, wollte sie ein wenig schöner färben oder durch mannigfaltige Erklärungen entschuldigen. Und dennoch wusste ich, wir mussten unserer Vergangenheit in die Augen blicken. Aber wie? Und wie konnte mir das gelingen, ohne dabei die Vorfahren der Kinder lediglich als hilflose Opfer darzustellen?

Ich ging in die Klasse und erzählte den Schülern, warum und wie die Aufstände der Nama und Herero begonnen hatten und wie sie verlaufen waren. Ich versuchte, ihnen zu vermitteln, dass es mutig war, sich zu erheben, dass sie letztendlich aber aufgrund der Waffenüberlegenheit der Deutschen gescheitert waren. Von den Konzentrationslagern in Lüderitz schwieg ich zunächst, denn das Wort blieb mir in der Kehle stecken.

Die Jungen und Mädchen verstanden vielleicht nur wenig von dem, was ich ihnen stockend erzählte, aber sie spürten, dass ich traurig war. Und dann geschah etwas,

das ich nie vergessen werde. Die Kinder kamen nach vorn, nahmen mich in den Arm und trösteten mich wie nur Nama-Kinder trösten können; sie fühlten meinen Schmerz und teilten ihn mit mir. Wir hatten alle Tränen in den Augen, und sie sagten: »Es ist okay, Mevrouw.«

Und ich merkte: Wir lebten nicht mehr nebeneinander, wie damals in Lüderitz während meiner Kindheit. Wir lebten jetzt zusammen und mussten, ob wir wollten oder nicht, auch zusammen auf unsere Geschichte schauen. Wenn ich hier zu Hause sein wollte, mir erneut eine Heimat schaffen wollte, ging es nur zusammen mit allen Menschen in diesem Land.

Noch immer saßen wir fast täglich mit Menschen an unserem Esstisch, die uns fremd waren und wir ihnen, und mit denen wir uns unterhalten mussten. Durch die Jagdgäste bekamen wir ab und zu mit, was in Deutschland geschah. Im Juli 1984 war Richard von Weizsäcker der neue Bundespräsident geworden und Bundeskanzler Helmut Kohl hatte das politische Schlagwort von »der Gnade der späten Geburt« geprägt.

»Was meint er damit?«, fragte ich Herrn Müller, der deutscher Abgeordnete im Bundestag war.

»Er meint, dass die Generation, die nach dem Nationalsozialismus in Deutschland geboren wurde, sich nicht mehr schuldig fühlen muss für alles, was damals geschehen ist. Im Gegensatz zu ihren Eltern hat die jüngere Generation das Glück, nach all den Schrecken geboren worden zu sein.«

»Auch hier gab es diesen Schrecken«, sagte ich. »Den Kolonialkrieg, in dem viele Menschen umgekommen sind. Auch Antons Großvater ist als deutscher Schutztruppler

nach Südwestafrika gekommen und hat gegen die Herero und Nama gekämpft.«

»Das ist aber schon sehr lange her«, erwiderte Herr Müller.

»Tatsache ist jedoch«, sagte jetzt Anton, »dass wir immer noch von der Kolonialzeit profitieren. Wir sind nicht schuldig an dem Krieg, an den Gräueltaten, aber wir besitzen heute das Land, das damals den Vorfahren unserer Farmer gehört hat.«

»Spricht man denn hier in Namibia darüber?«, fragte Herr Müller.

»Nein«, erwiderte Anton. »Eigentlich nie. Heute geht es vielmehr um die Abschaffung der Apartheid, die nach der deutschen Kolonialzeit von den Südafrikanern eingeführt worden ist. Es geht um den Befreiungskampf gegen das südafrikanische Regime, um Demokratie und Gleichberechtigung.«

»Ich hoffe, dass auch unseren Kindern einmal die Gnade der späten Geburt in Bezug auf die Apartheid zuteil werden wird«, sagte ich. »Dass Apartheid und Rassismus abgeschafft sein werden, bevor sie erwachsen sind, sodass sie sich auf die Zukunft anstatt auf die Vergangenheit konzentrieren können.«

»Das wünschen ich Ihnen auch«, antwortete Herr Müller und hob sein Glas.

Sie lieben Johnny

Inzwischen hatten wir ein Au-pair Mädchen. Susanne kam aus Hamburg, hatte blaue Augen und einen blonden Pferdeschwanz und war gerade mit der Schule fertig

8.4. Guten Morgen, Namibia!

ben würde, beschloss die Verfassungsgebende Versammlung einstimmig, dem Staatspräsidenten verfassungsgemäß nur zwei Amtszeiten von je fünf Jahren zu gewähren. Premierminister würde Hage Geingob werden.

Guten Morgen, Namibia!

Am 21. März fand die große Unabhängigkeitsfeier im Independence Stadion in Windhoek statt. Es kamen Diplomaten und Staatspräsidenten aus fast 150 Ländern, darunter der deutsche Außenminister Hans-Dietrich Genscher sowie seine amerikanischen und russischen Amtskollegen, Yasser Arafat, Führer der PLO, Robert Mugabe aus Simbabwe, Ägyptens Präsident Mubarak und Vorsitzender der OAE, und neben den wichtigen Gästen wie UN-Generalsekretär Perez de Cuellar und dem südafrikanischen Präsidenten Frederik de Klerk, die vielleicht allerwichtigsten: Nelson und Winnie Mandela. Wir schüttelten viele Hände an dem Abend, doch am eindrucklichsten war meine kurze Begegnung mit Nelson Mandela. Ich sehe ihn noch auf uns zukommen, diesen großen schlanken Mann mit seinem aufrechten Gang und seinem freundlichen Gesicht. Im Gegensatz zu vielen anderen hohen Würdenträgern schaute er uns in die Augen, sein Händedruck war fest und warm, und ich musste wieder daran denken, wie wir als Studenten in Kapstadt jeden Tag auf seine Gefängnisinsel geschaut und doch unendlich weit von ihm entfernt gewesen waren.

Anton und ich saßen auf der Tribüne und waren aufgeregt und angespannt. Wir hatten Angela, unsere Älteste,

mitgenommen. Sie war jetzt fast dreizehn und diesen Tag würde sie immer in Erinnerung behalten.

Nach Militärparaden, Musik und Tänzen war es kurz nach Mitternacht so weit. Im Stadion standen zwei Fahnenmasten, an einem baumelte ein wenig ermattet die südafrikanische Flagge, die jahrzehntelang als Zeichen der Fremdherrschaft in unserem Land geweht hatte. Unten, neben dem zweiten Mast, lag die neue namibische Nationalflagge.

Langsam wurde die südafrikanische Fahne heruntergelassen, während Tausende Namibier »down, down, down!« schrien, als wollten sie den Vorgang beschleunigen. Der südafrikanische Präsident de Klerk starrte mit unbeweglicher Miene geradeaus, die linke Hand auf die rechte Brust gelegt. »Er tut mir ein bisschen leid«, sagte Angela. Neben ihm stand Sam Nujoma und lächelte. Und dann stieg zum ersten Mal die namibische Fahne am Mast empor, Zug um Zug, unter großem Jubel, mit ihrer goldenen Sonne in der oberen linken Ecke. Oben angekommen, blähte sie sich nicht im Wind, sondern hing – wie zuvor die südafrikanische – etwas lasch am Fahnenmast, wie eine Schmetterlingspuppe, die sich erst noch entfalten musste, und obwohl ich sie gern stolz und groß im Wind hätte flattern sehen, war es vielleicht ein Symbol: Wir waren noch ganz am Anfang und alles würde erst nach und nach Gestalt annehmen.

Das neue Namibia hatte an diesem Tag noch keine eigene Nationalhymne. Stattdessen stimmten wir das alte afrikanische Lied »Nkosi Sikelel' iAfrika« an, das später, nach 1994, die südafrikanische Nationalhymne werden sollte:

»Gott schütze Afrika«. Und wieder dachte ich zurück an den Tag, als ich dieses Lied zum ersten Mal gehört und plötzlich diese Trauer verspürt hatte – um unsere gegenseitige Fremdheit, um unsere eigene Entfremdung als weiße Afrikaner. Damals war etwas in mir aufgebrochen. Jetzt begann es sich zu schließen.

Mir fiel das »Südwesterland« ein, ein Lied, das die Deutschsprachigen in unserem Land fast wie eine Nationalhymne oft und gerne gesungen hatten, ein schönes Lied, jede Strophe endete mit dem Satz »Wir lieben Südwest«, es besingt die Schönheit unseres Landes, erzählt von den Weiten und der strahlenden Sonne, von den scheuen Tieren und von dem Sog, der die Menschen in dieses schöne, wenn auch harte Land hineinzieht, sodass man »nicht wieder gehen« kann. Aber es spricht nicht von den Menschen, die hier leben, es klingt, als wäre es ein menschenleeres Land, in das Pioniere aus dem fernen Deutschland gekommen sind, um hier für immer zu bleiben. Aber die Menschen Namibias gehörten hierher wie jeder Busch, wie jeder Stein und wie jede Antilope, jedes Raubtier. Wie würde unsere neue Nationalhymne klingen? Würde sie auch von den Menschen singen, von allen Menschen in diesem Land? Und würden dann alle mitsingen?

Zu der Zeit las ich gerade das Buch *Was Afrika mir gab und nahm* von Margarete von Eckenbrecher. Darin zitiert sie den Damara Kaptein Cornelius, der, nachdem die Deutschen die Kolonialherrschaft in seinem Land übernommen hatten, zu ihr sagte: »Unsere Zeit ist vorbei. Der Weiße hat jetzt die Macht. Ich folge ihm als sein Diener, denn er bringt Gewinn. Er hat die Zukunft in seiner Hand und wir müssen ihm gehorchen, wollen wir weiterkom-

men. Aber ich liebe ihn nicht.« Jetzt hatten die Schwarzen die Zukunft wieder in ihrer Hand. Würden die Weißen sich fügen in das Weben von Macht und Entmachtung. Und würden wir fähig sein, einander zu lieben?

Zurück auf der Farm machte ich als Erstes einen langen Spaziergang am Fischfluss. Unser Land hatte sich verändert, aber die Natur würde bleiben, wie sie seit jeher war. Mein alter Freund, der Fischfluss, würde weiter über die rund geschliffenen Steine fließen und wunderbar rauschen, die Kameldornbäume an seinem Ufer weiter so tapfer nach oben wachsen, wenn auch langsam und mit vielen Krümmungen, der Wind weiterhin über die Weißdornbüsche wehen und die abgefallenen Kätzchen ans Flussufer treiben, um einen gelben Saum zu bilden, die sanften Konturen der Hügel sich in der Weite verlieren und die Sonne würde weiterhin jeden Abend die hohen, schroffen Felswände rötlich vergolden und danach im dramatischen Farbenspiel am Westhorizont untergehen.

Ich liebte dieses Land, mein Geburtsland war meine Heimat geworden. Ich liebte es auch mit all seinen Spuren im Sand, die Menschen heute, gestern und vor hundert Jahren hinterlassen hatten – und die neuen Spuren, die Menschen von nun an setzen würden. Spuren, die mir noch fremd waren, die aber auch zu mir, zu diesem Land gehörten. Nkosi Sikelel' iAfrika! Gott schütze Afrika! Gott schütze Namibia!

8.5. Glossari

GLOSSAR

Afrikaaner Bezeichnung für die weißen Afrikaans sprechenden Südafrikaner und Namibier, auch Buren genannt

Afrikaans eine aus dem Holländischen entstandene Sprache, die nur im südlichen Afrika gesprochen wird; ursprünglich die Muttersprache der weißen Buren, wurde Afrikaans mit der Zeit auch von den »Coloureds« (Farbigen), den Rehobother Baster und einigen anderen Ethnien in Namibia als Muttersprache oder Umgangssprache gebraucht. Wie in Südafrika war Afrikaans in Namibia unter der südafrikanischen Verwaltung Staats- und Unterrichtssprache an fast allen Regierungsschulen. Noch heute ist Afrikaans in Namibia eine weit verbreitete Alltagssprache, während Englisch seit 1990 einzige Staatssprache ist.

Apartheid die staatliche Politik der Rassentrennung in Südafrika (bis 1994), die zur Zeit der südafrikanischen Verwaltung (bis 1990) auch in Namibia eingeführt wurde

Große Apartheid u. a. die Zuweisung von Homelands und getrennten städtischen Wohngebieten (Townships) an »nicht-weiße« ethnische Bevölkerungsgruppen; nur in den Homelands durfte die schwarze Bevölkerung ein gewisses Maß an Selbstbestimmung ausüben.

Kleine Apartheid die gesetzlich verfügte Trennung von Weißen und Nichtweißen in öffentlichen Einrichtungen wie Schulen, Krankenhäusern, Bussen, Zügen usw. sowie das Verbot von Ehe und sexuellen Beziehungen zwischen Weißen und Nichtweißen

Bakkie ein Lieferwagen mit offener Ladefläche

Baster oder Rehobother Baster Nachfahren weißer Siedler und einheimischer nicht-weißer Frauen, die als geschlossene Gruppe im 19. Jahrhundert vom Kap nach Südwestafrika gezogen waren und um Rehoboth, südlich von Windhoek, eine eigene Volksgruppe gebildet haben, Afrikaans sprechen und meist unter sich bleiben

Black Consciousness Movement (»Bewegung des schwarzen Bewusstseins«) – eine aktivistische Anti-Apartheid-Bewegung der schwarzen Studenten in Südafrika, gegründet von Steve Biko; sie setzte sich für die gewaltfreie »Dekolonialisierung« des schwarzen Bewusstseins ein, u.a. für die Befreiung von schwarzen Minderwertigkeitsgefühlen gegenüber den Weißen.

black majority rule schwarze Mehrheitsregierung

bonitieren das fachgerechte, qualitative Beurteilen landwirtschaftlicher Produkte wie zum Beispiel die Qualität von Wolle oder Fellen

Buren Als Buren oder Afrikaaner werden etwa seit Ende des 18. Jahrhunderts die weißen Afrikaans sprechenden Einwohner Südafrikas und Namibias bezeichnet.

Damara eine ethnische Gruppe in Namibia, die neben den San zu den Ureinwohnern Namibias zählt; ihre Sprache,

umgangssprachlich Nama/Damara genannt, ist dem Nama sehr ähnlich; die Mehrheit der Damara ist im nordwestlichen Namibia ansässig, viele leben aber auch im Süden des Landes und haben sich in andere Bevölkerungsgruppen integriert.

Dungeons in Namibia eine Bezeichnung für »Erdlöcher« oder Bunker, in denen politische Häftlinge der SWAPO während des Befreiungskampfs gefangen gehalten und zum Teil gefoltert und sogar getötet wurden

Herero ethnische Gruppe in Namibia, die im 16. Jahrhundert nach Namibia eingewandert ist; 1904 begann der Herero-Aufstand gegen die deutsche Kolonialmacht, der von der deutschen Schutztruppe brutal niedergeschlagen wurde; seit 2015 finden Verhandlungen um Wiedergutmachung zwischen der namibischen und der bundesdeutschen Regierung statt.

Kaffer abfälliger Ausdruck für schwarze Menschen

Kaffernboetie Afrikaans für »Kaffernbruder«, ein abfälliger Ausdruck für Weiße, die sich freundlich oder anbiedernd gegenüber Schwarzen verhalten

Kameldornbaum (*Acacia erioloba*), eine Akazie mit langen Dornen an den Zweigen, die zu den bekanntesten Bäumen in Namibia zählt, das Wort »Kamel« stammt von dem afrikaans Wort »kameelperd«, das nicht »Kamel«, sondern »Giraffe« bedeutet.

Kamp Für eine schonendere Beweidung wird Farmland in Namibia in mehrere eingezäunte »Kamps« unterteilt.

Kaptein Bezeichnung für ein traditionelles Oberhaupt bei den Nama und den Rehobother Baster

Kapuuu, Clemens (1923–1978), ein namibischer Herero-Chief und Politiker, der 1975, gemeinsam mit dem weißen Politiker Dirk Mudge, die sogenannte Turnhallenkonferenz gründete, in der zum ersten Mal Vertreter der verschiedenen ethnischen Gruppen in Namibia vertreten waren. 1977 wurde er Präsident der Partei »Democratic Turnhalle Alliance« (DTA). Im März 1978 wurde er von bislang unbekannten Tätern in Windhoek ermordet.

Karakul Das Karakulschaf wurde Anfang des 20. Jahrhunderts von deutschen Siedlern aus dem kargen Usbekistan in den Süden Namibias eingeführt. Die Felle der ein oder zwei Tage alten Lämmer verkaufen die Farmer als begehrtes Rohmaterial für die teuren Persianermäntel an Pelzhäuser in Europa, heute unter dem Namen *Swakara*.

Koevoet (Afrikaans: Brechstange) war eine 1979 gegründete (gemischtrassige) Antiguerilla-Einheit unter Hans Dreyer, einem Brigadier der Südafrikanischen Sicherheitspolizei, die schon bald berüchtigt wurde wegen zahlreicher Menschenrechtsverletzungen und ihrer brutalen Vorgehensweise. Koevoet wurde 1989 im Rahmen der UN-Resolution 435 aufgelöst, die den Bürgerkrieg beendete und zu Namibias Unabhängigkeit führte.

Kontraktarbeiter schwarze männliche Arbeiter, die während der Apartheid unter dem Kontraktarbeiter System vor allem aus dem bevölkerungsreichen Norden des Landes für 6 bis 18 Monate rekrutiert wurden, um im Süden und im Zentrum des Landes als Minenarbeiter, Farmarbeiter oder in der Fischindustrie für weiße Arbeitgeber zu arbeiten, meist ohne Mitspracherecht, für geringen Lohn und ohne das Recht, ihre Familien mitzunehmen

Kostsäcke Baumwoll- oder Papiersäcke, in denen Farmer die wöchentlichen Lebensmittel für die Farmarbeiter als Teil ihres Lohnes packen

Kraal ein offener Pferch oder ein Gehege, in dem Schafe, Ziegen oder Rinder gehalten werden; Kraal bezeichnet auch eine kleine eingezäunte traditionelle afrikanische Siedlung

Lecke Salzsteine für das Wild, Rinder und Schafe

Meisie Afrikaans: Mädchen

Meneer/Mevrou Afrikaans für Herr/Frau, entweder in Verbindung mit dem Nachnamen (meneer Smit – Herr Smit) oder als Anrede ohne Nennung des Namens wie im Englischen das »Sir« oder »Madam«; in Namibia wurde die Bezeichnung viele Jahre nur für Weiße gebraucht, während Schwarze lediglich mit ihrem Vornamen angeredet wurden.

Miskien Afrikaans: vielleicht

Missies/kleine Missies frühere Anrede für weiße Frauen/ kleine oder sehr junge Mädchen durch schwarze Arbeitnehmer oder Schwarze allgemein

Mixed Marriage and Immorality Acts Das »Prohibition of Mixed Marriages« Gesetz von 1949 verbot Eheschließungen zwischen Weißen und Nicht-Weißen in Südafrika sowie in Namibia; das »Immorality« Gesetz von 1950 verbot jegliche sexuelle Beziehung zwischen Weißen und allen Nicht-Weißen.

Mudge, Dirk afrikaanser namibischer Politiker, der gemeinsam mit dem Herero-Chief Clemens Kapuuu 1975

die sogenannte Turnhallenkonferenz gründete, in der zum ersten Mal alle Vertreter der verschiedenen ethnischen Gruppen in Namibia vertreten waren. 1977 wurde er Vorsitzender der Partei »Democratic Turnhalle Alliance« (DTA) und 1989 Mitglied der Verfassungsgebenden Versammlung für das unabhängige Namibia sowie anschließend Mitglied der ersten Nationalversammlung. 1993 trat er in den Ruhestand.

Multi-Party Conference Eine »Vielparteienkonferenz« mit 19 Parteien, 1983 in Namibia gegründet, als ein neuer Versuch, auch ohne die SWAPO die Umsetzung der UN-Resolution 435 und die Unabhängigkeit Namibias voranzutreiben. Sie bildete erneut eine Interimsregierung, die »Transitional Government of National Unity«.

Nama ethnische Minderheit (mit mehreren Stämmen) im Süden Namibias, früher Halbnomaden, in der Kolonialzeit auch abwertend »Hottentotten« genannt; ihre Sprache, Nama oder Khoekhoegowab, unterscheidet sich stark von den Bantusprachen und hat vier Schnalzlaute. Nach Beginn des Aufstands der Herero gegen die deutsche Kolonialmacht im damaligen Deutsch-Südwestafrika wandten sich auch die Nama, unter anderem unter ihrem Kaptein Hendrik Witbooi, gegen die Kolonialherren und führten bis 1909 einen Guerillakrieg gegen die deutsche Schutztruppe. Wie die Herero verloren Tausende Nama nicht nur während des Kriegs, sondern auch durch die katastrophalen Bedingungen in den späteren Konzentrationslagern ihr Leben oder große Teile ihres Landes und Viehs und mussten sich als einfache Arbeiter in den Städten und auf Farmen verdingen. Gemeinsam mit den

Herero finden seit 2015 Verhandlungen um Wiedergutmachung zwischen der namibischen und der bundesdeutschen Regierung statt.

Namastap ein traditioneller Tanz der Nama

Namibia das heutige Namibia hatte im Lauf seiner Geschichte unterschiedliche Namen: Während der deutschen Kolonialzeit (1884–1915) hieß es »Deutsch-Südwestafrika«, während der Fremdverwaltung durch Südafrika (1915–1990) »Südwestafrika« (South West Africa) und später »Südwestafrika/Namibia«. Die UNO hatte allerdings bereits 1968 den Namen in »Namibia« geändert und auch die Befreiungsbewegung SWAPO sowie viele andere Namibier nannten ihr Land schon vor der Unabhängigkeit Namibia. 1990 wurde der offizielle Name »Republic of Namibia«.

Oubaas und Oumissies Bezeichnung der Schwarzen für ältere weiße Männer und Frauen

Ovambo die größte ethnische Gruppe in Namibia, die im 16. und 17. Jahrhundert nach Namibia einwanderte und sich vorwiegend im Norden Namibias als Ackerbauern entlang der Grenzflüsse niederließ. Sie sind mehrheitlich Mitglieder der regierenden SWAPO-Partei und heute die politisch einflussreichste ethnische Gruppe in Namibia.

Pad Weg oder Straße (Afrikaans), wird häufig in Namibia auch im Deutschen gebraucht

PLAN Abkürzung für »People's Liberation Army of Namibia«, PLAN ist der militärische Flügel der SWAPO, der gegen die südafrikanischen Streitkräfte und die »South

West Africa Territorial Force« (SWATF) während des Grenzkrieges zwischen 1966 und 1989 kämpfte.

Rauchfleisch in längliche Stücke geschnittenes geräucher-
tes Wildfleisch

Rehobother Baster (siehe Baster)

Rhodesien die Bezeichnung des Gebiets der ehemaligen
britischen Kolonie Südrhodesien, der heutigen Republik
Simbabwe (seit 1980)

Rivier Trockenfluss oder Trockenflussbett, das nur wäh-
rend der Regenzeit Wasser führt und in kürzester Zeit zu
einem reißenden Fluss werden kann

Schafkraal (siehe Kraal)

Simbabwe seit 1980 der Name für das frühere Rhodesien

South West Africa Territorial Force (SWATF) ein Teil der
südafrikanischen Streitkräfte (SADF), der vorwiegend aus
namibischen Soldaten bestand (1977–1989)

Soweto Abkürzung für South Western Townships, ein gro-
ßes Wohngebiet für arbeitende nicht-weiße Südafrikaner
bei Johannesburg

Store kleiner Gemischtwarenladen

Swakara Abkürzung für »South West Africa Karakul« und
die Handelsbezeichnung für aus Namibia ausgeführte
Karakulpelze (siehe Karakul)

SWANU South West Africa National Union, eine der ältes-
ten politischen Parteien in Namibia, 1959 gegründet, vor-
nehmlich von Herero

SWAPO South West Africa People's Organisation, die
größte politische Partei in Namibia sowie eine ehema-
lige schwarze Freiheitsbewegung. Die SWAPO-Partei ist
seit 1990 Regierungspartei und wird von der ethnischen
Gruppe der Ovambo dominiert.

SWAPO Democrats auch als SWAPO-D bekannt, war
eine politische Partei, die 1978 von der SWAPO wegge-
brochen ist und sich unter der Führung des ehemaligen
SWAPO-Mitglieds Andreas Shipanga neu konstituiert
hat, sich aber im unabhängigen Namibia nicht durchsetzen
konnte.

Turnhallenkonferenz Die Turnhallenkonferenz bezeich-
net die Verhandlung politischer Gruppierungen in Süd-
westafrika zwischen September 1975 und Oktober 1977
mit dem Ziel eines Verfassungsentwurfes.

Veld In Namibia bezeichnet das Wort »Veld« (aus dem
Afrikaans) das Busch- und Savannenland, vor allem auf
Farmen.

Voortrekker (Afrikaans – die »Vorangehenden«) bezeich-
net die Buren in Südafrika, die nach 1843 in großen, gut
organisierten Gruppen die britische Kapkolonie verließen
und mehrere eigenständige Gemeinschaften und sogar
unabhängige Staaten im Inneren des Landes gründeten
(Natal, Orange Free State, Transvaal).

Witbooi, Hendrik (1830–1905) ein legendärer Kaptein der
Witbooi-Nama und Anführer im Kampf der Nama gegen
die deutsche Kolonialmacht; er ist auf mehreren namibi-
schen Banknoten abgebildet.

Witbooi, Hendrik (1934-2009) ein Urenkel des legendären Witbooi-Kapteins, war ein namibischer Pastor und Politiker sowie traditionelles Oberhaupt der Witbooi-Nama in Gibeon; 1976 wurde er Mitglied der SWAPO, 1984 ihr Vizepräsident, 1989 Mitglied der Verfassungsgebenden Versammlung, bis 1996 war er Arbeitsminister und von 1995 bis 2004 Namibias erster Vize-Premierminister.

Zambok-Salbe eine grüne, fetthaltige Salbe in einer flachen, runden Blechdose, die in Namibia in jedem Haushalt und in jedem Laden zu finden ist und als Allheilmittel gilt; sie enthält u.a. Eukalyptusöl und Kampfer und stillt Juckreiz, hat eine kühlende, schmerzstillende Wirkung und heilt Wunden.

ZANU-PF Zimbabwe African National Union – Patriotic Front, eine politische Partei und die Regierungspartei Simbabwe seit der Unabhängigkeit 1980 (bis 2017 unter Robert Mugabe)

DANK

Schreiben ist eine einsame Angelegenheit; aber wenn das Geschriebene zu einem Buch werden soll, braucht man Helfer, Mutmacher und Wegbegleiter. Ich danke meiner Schwester Helga und meinem Schwager Klaus für den warmen Rückenwind, den ich brauchte, um mich in das kalte Licht der Öffentlichkeit zu stellen, und ich danke meinen Kindern und besonders auch Anton, die alle das Manuskript gelesen und mir ihre Erlaubnis erteilt haben, es in seiner jetzigen Form zu veröffentlichen. Ich danke Matthias, meinem Freund aus Berlin der die Entstehung dieses Buches über viele Jahre begleitet hat – kritisch, provozierend und immer mit Leidenschaft, sowie meinen Freundinnen und Freunden, die Teile des Manuskripts gelesen, kommentiert und haben wachsen lassen. Und ein großer Dank geht natürlich an meine wunderbare Verlegerin Felizitas Peters sowie an meine einfühlsame Lektorin Maren Jessen.